Årbog 2004

28. årgang

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Udgivet af Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Omslagsbillede:

Det er småt med spor fra Oldtiden i Gladsaxe Kommune, men lidt har vi da. Da Slangerupbanen blev anlagt, fandt man i 1905 (mellem nuværende Helmsvej og Højgårdsvænge) en grav fra Jernalderen, der indeholdt skeletdele og en hagekorsformet smykkenål af bronze, belagt med forgyldt sølv (fra Yngre Romersk Jernalder, der også kaldes Folkevandringstiden) 200 - 400 e. Kr. Smykkenålen benyttes som bomærke af Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune. Desuden fandt man lerkar som dette - formodentlig til rejseproviant på vejen til det hinsidige.

Bomærke: Jordfund fra Højgården 1905

Redaktion: Ebbe Fels
Arne J. Hermann
Erik Starup

Grafisk tilrettelæggelse: Erik Starup

Fotos og illustrationer: Gladsaxe Byarkiv, Lokalhistorisk Afdeling m.fl.

Grafisk Produktion: Grafia Tryk ApS

ISSN 0440-9809

Indhold

Forord 5

Hanna-Skolen, en skole bygget på værdier 7
Af: *Eva Molin, Gladsaxe Byarkiv i samarbejde med Ellen og Kristian Friis*

Gladsaxe digte 19
Af: *Arne J. Hermann*

Skoledreng og »bondeka'l« på Gladsaxevej i 1940'erne 43
Erindringer af Bjarne Jensen

Personalia 57

Selskabets publikationer

Gladsaxebogen 1. Af C.L.B. Cramer. 2. oplag 1979. (for medlemmer kr. 60,00)
Gladsaxebogen 2. Af Mogens Lebech. 1. oplag 1971. (for medlemmer kr. 60,00)
Gladsaxebogen 3. Red. af Ebbe Fels m.fl. 1. oplag 1991. (for medlemmer kr. 150,00)

Årsskrift			
	1968:	kr. 15,00	(for medlemmer kr. 11,50)
	1969:	kr. 15,00	(for medlemmer kr. 11,50)
	1970:	kr. 15,00	(for medlemmer kr. 11,50)
	1971:	kr. 15,00	(for medlemmer kr. 11,50)
	1972:	kr. 18,00	(for medlemmer kr. 14,00)
	1973:	kr. 23,50	(for medlemmer kr. 18,00)
	1974:	kr. 23,50	(for medlemmer kr. 18,00)
	1975:	kr. 27,50	(for medlemmer kr. 21,00)
	1976:	kr. 29,00	(for medlemmer kr. 22,00)
	1977:	kr. 32,00	(for medlemmer kr. 24,00)
	1978:	kr. 36,00	(for medlemmer kr. 27,00)
	1979:	kr. 48,00	(for medlemmer kr. 36,00)
	1980:	kr. 48,00	(for medlemmer kr. 36,00)
	1981:	kr. 56,00	(for medlemmer kr. 42,00)
	1982:	kr. 56,00	(for medlemmer kr. 42,00)
	1983:	kr. 56,00	(for medlemmer kr. 42,00)
	1984:	kr. 80,00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1985-86:	kr. 80.00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1987-88:	kr. 80,00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1989-91:	kr. 80,00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1992-93:	kr. 80,00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1995:	kr. 95,00	(for medlemmer kr. 70,00)
	1996-97:	kr. 66,00	(for medlemmer kr. 50,00)
	1998:	kr. 66,00	(for medlemmer kr. 50,00)
	2000-01	kr. 73,00	(for medlemmer kr. 55,00)
	2002-03	kr. 66,00	(for medlemmer kr. 50,00)

Register til Årsskrifter/Årbøger 1968-1995: kr. 66,00 (for medlemmer kr. 50,00)
Folketællingen 1787: kr. 60,00 (for medlemmer kr. 45,00)
Da vi var bønder - Gladsaxe gårdenes historie: kr. 220,00 (for medlemmer kr. 165,00)
Jubilæumsskrift 1941-2001: kr. 55,00 (for medlemmer kr. 42,00)

Postkort: 1 sæt enkelte kr. 18,00 (for medl. kr. 11,00)
1 sæt dobbelte kr. 32,00 (for medl. kr. 18,00)

Kontingent og betaling for publikationer sendes til:
Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune, girokonto 6 48 34 37,
kasserer Ib Lund, Åsevej 27, 3500 Værløse
Selskabet er medlem af Dansk Lokalhistorisk Forening.

Forord

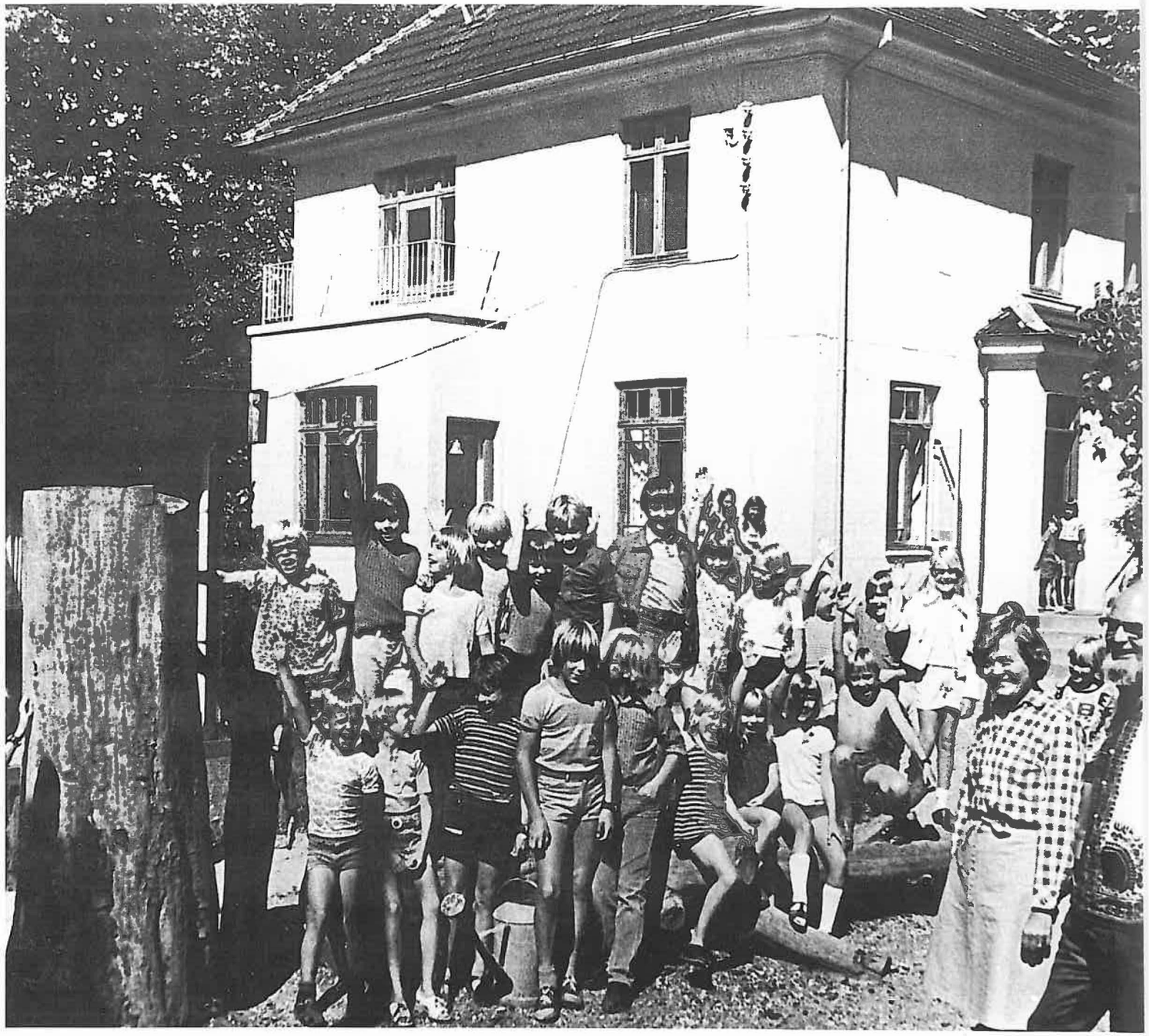
Hermed har vi fornøjelsen at præsentere årgang 28 (2004) af vor årbog for vore læsere.

Gladsaxe har længe været kendt for at huse mange privatskoler. En af de lidt særprægede må Hanna-Skolen i Bagsværd betegnes som. *Eva Molin* skildrer skolens historie fra oprettelsen i 1947 til den skole vi møder i dag = Bagsværd Friskole.

Artiklen „Gladsaxe digte" dækker over den lyrik, gerne i forbindelse med jubilæer eller andre runde dage, der skildrer Gladsaxe, ofte i storladne vendinger. *Arne Hermann*, der er mester for artiklen skriver ganske rigtigt, at det ikke er den store lyrik, men læseværdigt og (ofte) morsomt er det.

Bjarne Jensen var en sand lokalpatriot. Han tilhørte den sidste årgang, der tog del i landbrugslivet. Som halvstor dreng fik han foden indenfor på den for længst nedrevne Lundegård. Fint sanset beskriver han det ofte hårde liv, arbejdet på en gård bød på. Det er interessant læsning for en Gladsaxe-borger i 2004, hvor sikkert få ved, at den sidste høst på Høje Gladsaxes jorder fandt sted så sent som 1962.

Ebbe Fels
Formand

Børn foran det hus, der i Hareskov Kuranstalts tid hed „Havehuset". Ca. 1965.

Hanna-Skolen, en skole bygget på værdier

Af: Eva Molin, Gladsaxe Byarkiv i samarbejde med Ellen og Kristian Friis

En skole bliver til

Under 2. verdenskrig arbejdede Debora Halfdan-Nielsen (1894-1981) med tanker om, hvordan man bedst kunne hjælpe unge piger med at forberede sig til deres liv som voksne kvinder.

I 1946 rejste Debora Halfdan-Nielsen til Woodbrooke, en Kvæker-højskole i England, så hun kunne få ro til at udarbejde sine planer for en 2-årig skole for unge piger i alderen 14-16 år. En engelsk ven, Phyllis Harris, blev grebet af planerne og besluttede at rejse til Danmark og være med i projektet.

Skolen kom i gang i 1947 med én elev. I 1948 var der fem elever og i 1949 var antallet vokset til 12.

Da Debora Halfdan-Nielsen fyldte 70 i 1964, udtalte hun sig til Ninka fra Politiken om efterskolen og dens formål: „Hanna-Skolen er et stykke samfundsarbejde, som vi er gået om bord i med alle til rådighed stående evner og midler, og hvis udførelse vi betragter som en selvfølge. Vi er her sørme ikke for at brillere, men for at tjene...Det må være skolens opgave at vise børnene, at det at opnå kundskaber, ikke først og fremmest er for at gi´ os redskaber, hvormed vi kan konkurrere med vore medmennesker. Det er nok så meget for at kunne tjene dem". Om kvindens plads havde fru Halfdan-Nielsen følgende mening: „Kvindens centrale plads er i hjemmet – altså hvis hun gifter sig. Ellers må hun spilleme la´ vær´! Hun skal så absolut ha´ en uddannelse, hun skal kunne møde manden på lige fod, hun skal ikke være ham underlegen. Men den uddannelse må være overstået, når hun stifter hjem. Både at fare af sted på skole eller universitet, at være mor, opdrager, husholderske og elskerinde – jamen, hvad er det dog, man forlanger af hende?"

Datteren Ellen og svigersønnen Kristian Friis formulerede skolens formål på følgende vis i 1982: „De havde praktisk og teoretisk undervisning i alt, hvad en pige havde brug for som kvinde, husmor, mor og ægtefælle... Det var noget særligt, for det var kvindens ligeberettigelse uden at skulle konkurrere med eller dominere manden. Vise, at de to opfylder bedst livets hensigt, når de supplerer hinanden og samarbejder".

De første år

De første år blev skolen drevet i fru Halfdan-Nielsens og hendes mands hjem på Enemarksvej 3 i Gentofte, men i foråret 1950 oprettede ægteparret „Den selvejende institution Hanna-Skolen", der købte den tidligere funktionærbolig til Hareskov Kuranstalt, Skovalleen 6. Desuden købte Regnar Halfdan-Nielsen villaen på nuv. Bagsværdvej 254 (Hareskov Kuranstalts „Havehus"), hvor ægteparret kunne bo privat. Skolen var, som alle andre efterskoler, en betalingsskole. Den fik tilskud fra Staten, mens resten skulle betales af eleverne (eller deres forældre). Kommunerne kunne dog også yde bidrag til elevernes egenbetaling, hvis de var særligt interesseret i at få et ungt menneske ind på skolen.

Skolens hovedbygning, 1979. Den bageste del af bygningen, var den oprindelige bygning. Forrest ses tilbygningen, hvor Debora Halfdan-Nielsens søster boede en overgang.

Funktionærboligen, der var bygget i 1917, og som delvist overlevede Kuranstaltens brand i 1943, havde kommunen siden 1947 haft en del kvaler med. Efterkrigstiden bød på en kæmpe boligmangel og to familier uden tag over hovedet, havde slået sig ned i funktionærboligens kælder i al ulovlighed. Nu blev boligen solgt og omdannet til skole samt bolig for de unge piger.

Pigernes værelser blev anbragt på 1. sal. I 1951 stod arkitekterne Elsa og Joakim Callmann for en større nyindretning af hele huset. Ved samme lejlighed blev der bygget en tilbygning, der gik op til 1. sal i højden. Der var nu på 1. sal syv elevværelser, to lærerindeværelser, et badeværelse med to brusere og to toiletter. Tagetagen blev udnyttet til opholdsrum, arkiv og pulterrum. I stueplan fik man spise-

stue, køkken og kontor samt lærerindeværelse. Stueetagen i tilbygningen var indrettet som lejlighed og blev i første omgang beboet af Debora Halfdan-Nielsens søster. I kælderen var der et stort hobbyrum, et bordtennisrum, vaske- og tørrerum, strygerum, viktualierum, brændsels- og kedelrum. Siden blev skolen om-, ud- og tilbygget i mange etaper, ligesom undervisningen skiftede karakter, men mere om det senere.

Villaen var i første omgang indrettet til privat beboelse for fru Halfdan-Nielsen, hendes mand, Regnar Halfdan-Nielsen og deres søn, Ove.

Et par år efter skolens start købte Hanna-Skolen Skovalléen 12 samt et stykke af den tidligere kuranstalts skovgrund, desuden lejede man Skovalléen 10, der tilhørte kommunen. I 1973 solgte man Skovalléen 12 samt skovgrunden til Hareskovbo. Hareskovbo købte ved samme lejlighed Skovalléen 10 af kommunen.

En skoledag

Skoledagen startede med morgenandagt og herefter fortsatte man med praktisk arbejde om formiddagen og skoletimer om eftermiddagen. Det første år bestod det praktiske arbejde af husgerning. I det andet år arbejdede pigerne med spædbørn, børnehavebørn og ældre. Skolen havde kontakt med den lokale sundhedsplejerske, som fandt frem til familier i nærheden af skolen, hvor pigerne fik lov at hjælpe med spædbørnspleje.

Hanna-Skolen drev fra oktober 1950 en halvdagsbørnehave med plads til 15 børn i alderen 3-6 år. Børnehaven fik lokaler i skolebygningen (den tidligere funktionærbolig) og plejen af børnene indgik i de unge pigers undervisning i en af terminerne. Børnehaven fik kommunale tilskud, men i takt med samfundsudviklingen blev halvdagsbørnehaverne omdannet til heldagsbørnehaver eller lukket. Hanna-Skolens børnehave nåede at ligge flere steder på Skovalléen og på Bagsværdvej 254 inden den endelig blev lukket i 1973 samtidig med efterskolens nedlæggelse, og den blev aldrig omdannet til heldagsbørnehave.

Om eftermiddagen var der undervisning i dansk, regning og engelsk samt kulturhistorie, håndarbejde, børnepsykologi- og pleje. Endvidere havde man bibelkundskab og legemsøvelser.

De fag, Hanna-Skolen tilbød, skal ses i relation til et skolesystem, hvor undervisningspligten kun strakte sig til 7. klasse. Skolesystemet i 1950 så helt anderledes ud, end vi er vant til i dag. Man gik i grundskole fra 1. til 5. klasse. Femte klasse afsluttedes med en mellemskoleprøve. Prøven afgjorde, om man kunne komme i mellemskolen eller i fri mellem. Fri mellem var for de ikke boglige, og mange gik ud af fri mellem, så snart det efter loven var tilladt, altså efter det 7. skoleår, i en alder af ca. 14 år. Mellemskolen derimod strakte sig over fire år - 1. til 4. mellem. 4. mellem afsluttedes med mellemskoleeksamen, og derpå kunne eleverne vælge enten at gå i gymnasiet eller at fortsætte endnu et år og tage realeksamen. Realeksamen svarer derfor til vore dages 10. klasseafgangsprøve.

De børn, der gik ud af fri mellem, kom ofte i lære, altså fik en faglig uddannelse. Men de kunne også kvalificere sig til f.eks. seminarierne ved at supplere deres korte skolegang med, for pigernes vedkommende, praktisk arbejde som ung pige i huset eller et efterskoleophold med barnepleje, sundhedslære, dansk og regning som fag.

Dagligliv på skolen

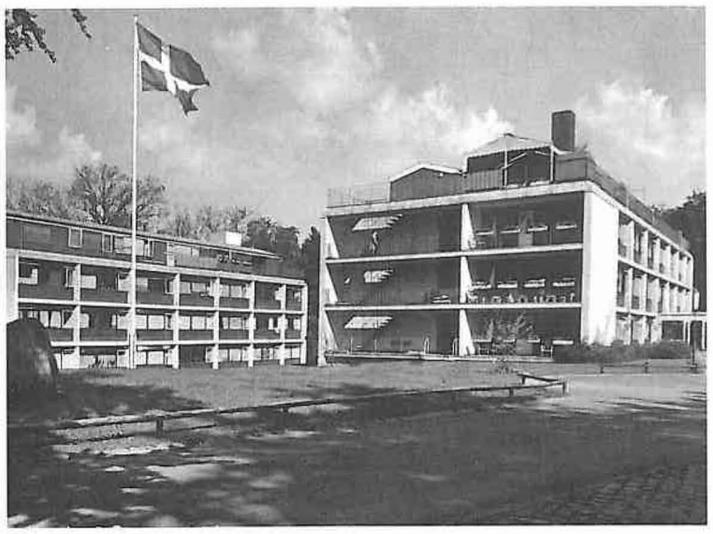
Hanna-Skolens motto var: Helhed, harmoni, sandhed og samhørighed. Skolen havde lavet en lille

sang, som lød: Vi vil stå sammen og gøre vort bedste, glemme os selv og glæde vor næste.

Da efterskolen var størst var der 50 elever. Det var i begyndelsen af 1960´erne. Efterskolen var foruden danskere søgt af enkelte nordmænd og grønlændere.

Eleverne havde skoleuniform. Uniformen bestod af en grå, lægget nederdel, hvid skjorte og blå cardigan. Bukser var forbudt på skolen. Ikke af religiøse, men af æstetiske årsager. Det var også forbudt eleverne at ryge samt bruge make-up. Fru Halfdan Nielsens idéer om, hvad unge piger måtte, burde og skulle, var omfattende! Men pigerne var med på idéerne, og selvjustits indgik som en naturlig måde at kontrollere, at forbudene blev overholdt.

Eleverne boede i små kamre. Der boede 3-4 piger på hvert kammer og bad og toiletforhold var meget beskedne.

Hareskovbo.

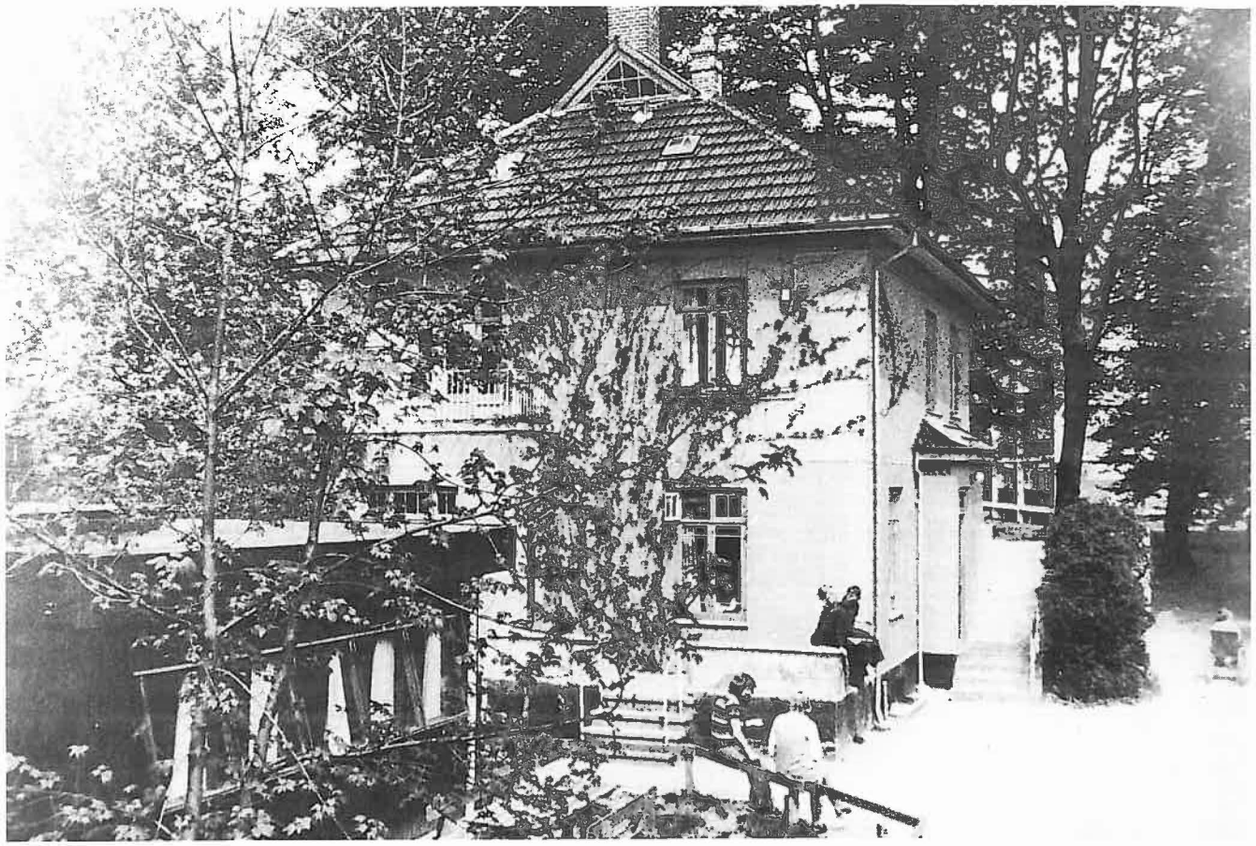
Fru Debora Halfdan-Nielsen udtalte til Ninka i 1964 på spørgsmålet om, hvorfor der kun gik piger på skolen: „Jah, jeg vil først og fremmest sige, at man skal kende sin begrænsning. Men jeg har allerede set, hvor nødvendigt det er en dag at få et tilsvarende kollegium for drenge... Det håber jeg bliver næste skridt herude. Men eleverne skal bo her, jeg vil kun ha´ kostelever. Det er jo netop idéen at danne et samfund, et hjem her, med de helt unge delt op i små hold, ikke over femten. Undervisning er samtale, og den kan man ikke føre i større grupper".

Lærerne var en broget skare. Nogle var læreruddannede, flere var husholdningslærerinder, en sygeplejerske, en anden cand.mag. Ingeniør Kristian Friis, der i 1957 startede børneskolen sammen med sin hustru, børnehavepædagog Ellen Friis, havde også undervist på efterskolen i mindre omfang. Ellen Friis havde elever i spædbørnspraktik i forbindelse med deres tre børn.

1957 - et skelsættende år

I 1957 var der plads til ca. 30 efterskoleelever i alderen 14-17. Skolens arbejdsområde blev nu udvidet fra arbejdet med børn til også at omfatte ældreomsorg, da Hareskovbo var blevet bygget på nabogrunden.

Hanna-Skolen var medinitiativtager til Hareskovbo og repræsenteret i bestyrelsen for den selvejende institution Hareskovbo. Hareskovbo blev bygget ud fra kollektivtanken. Idéen var, at mere formuende ældre, der ville af med villaen skulle kunne bo i egen bolig og nyde godt af en række fælles faciliteter. De fleste af Hareskovbos lejligheder var på 1 eller 1½ værelse + mindre skabskøkken og bad. Køkkenet var nedprioriteret bevidst, da en af fællesfaciliteterne var et spisested. Når de ældre blev dårligere, kunne de flytte ind i plejeafdelingen. Hareskovbo blev derfor bygget med 80 lejligheder og en mindre pleje-

Fra skolegården, 1979.

afdeling med plads til 20 beboere. Hanna-Skolens elever besøgte flere beboere på Hareskovbo om ugen, og hvert besøg strakte sig over ca. 1½ time. I løbet af et besøg var der tid til at tale, læse højt eller gå en tur med den ældre beboer. Der var altså ikke tale om en slags ekstra hjemmehjælp, men snarere om en besøgstjeneste.

Børneskolen oprettes

1957 var også året, hvor børneskolen blev oprettet. „Foruden de obligatoriske fag vil sprogene selvsagt have vor store interesse. Vi har i sinde at gøre meget ud af børnenes musikalske opdragelse og sammenkæde denne med rytmik og afslapningsgymnastik. Endelig finder vi det af stor betydning at give børnene saa rig lejlighed som muligt til at udvikle deres fantasi gennem tegning, modellering, sløjd og forskellige andre haandarbejder", stod der i en pressemeddelelse fra foråret 1957. Bagsværd Folkeblad skrev i 1974: „Skolen bygger på kvækernes optimistiske livssyn, som er troen på det gode i mennesket. Det er for os begyndelsen til at kunne vokse i tillid til sig selv og i harmoni med andre. Er trivslen i orden, fremmes den effektive indlæring".

Fru Halfdan-Nielsens datter, Ellen g. Friis, var uddannet børnehavepædagog og hun og hendes mand blev ledere af børneskolen, hvor hun samtidig underviste i formning, religion og sidenhen skolekøkken. Da man efterhånden fik elever helt op til 10. klasse, lavede Ellen Friis et fag, der hed „socialgastronomisk klub". Her blev interessante mennesker - ofte beboere fra Hareskovbo - inviteret til middag af de store elever og til gengæld fortalte gæsterne om deres liv som f.eks. skuespiller eller bedemand eller...

Man startede ikke med at lave en børneskole med ti klassetrin. Man startede i 1957 med 1. klasse, 1958 med 1. og 2. klasse, 1959 med 1., 2. og 3. klasse o.s.v. Indtil man havde nået en børneskole, der gik fra 1. til 7. klasse. 8. og 9. klasse kom først til i 1973. Som Ellen Friis fortalte til Bagsværd Folkeblad i 1974, så var der 85 elever og det virkede som én stor familie. „Vi har sat en vis margin for, hvor stor skolen må være. Den er ensporet og må højst have 14-15 elever i hver klasse".

I 1. klasse i 1957 var der seks elever og én deltidsansat lærerinde, der underviste hver anden dag. Tre andre med pædagogiske evner underviste i rytmik, sang, afspænding m.m. Skolepengene var 45 kroner om måneden, men så skulle forældrene også selv betale bøgerne! En regnebog kostede 2, 85 kr. Som et lille kuriosum kan nævnes, at mange af børnenes forældre gennem 1960´erne var skolepsykologer eller lærebogsforfattere, så bl.a. Søren og Mette bøgerne, som mange nok kan huske, blev afprøvet i Hanna-Skolens børneskole.

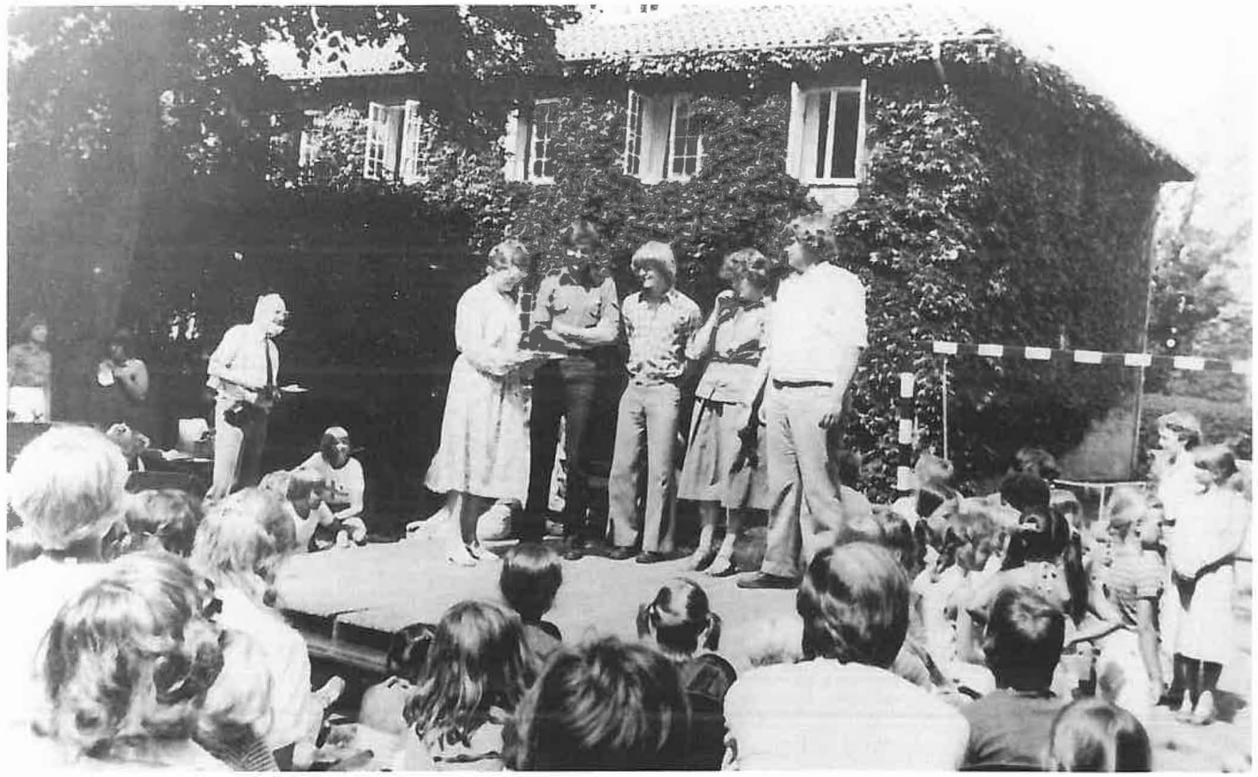
Men skolen voksede hurtigt. Meget hurtigere end pladsen tillod. I 1959 overtog børneskolen hele den villa, som fru Halfdan-Nielsen og hendes mand havde boet i til 1957. Regnar Halfdan-Nielsen døde i 1960, og fru Debora Halfdan-Nielsen flyttede ind i Hareskovbo. I første omgang overtog børneskolen villaen. Men også villaen blev hurtigt for trang, især da man fra 1964 var nødt til at dele den med børnehaven. I 1960 købte man en grund i Smørmosen overfor Værebro i den tanke at både børneskolen og efterskolen kunne flytte, men af forskellige årsager, som nævnes senere, blev planerne ikke realiseret og grunden solgt igen.

I 1960 oprettede børneskolen Gladsaxes første børnehaveklasse. Ellen Friis blev som børnehavepædagog den naturlige leder af den.

Pædagogisk lagde skolen sig ikke stramt fast på en bestemt linie. Der var plads til lærere med alle ideologier og holdninger til, hvordan indlæringen skulle foregå. Ellen Friis skrev i en artikel i 1972: „Der er intet til hinder for, at én holder sig til god solid klasseundervisning, én går mere individuelt til værks, mens en anden bedst kan med gruppeundervisning". Hvis en elev havde glemt bøger eller ikke havde læst, så måtte vedkommende indhente det forsømte siden. Men havde en elev opført sig tankeløst og udsat andre for fare, så blev vedkommende i en passende tid udelukket fra fællesskabet „Alene med en græsslåmaskine på en temmelig stor plæne har man lejlighed til at tænke sig om, mens kammeraterne har sløjd, formning eller hvad det nu er. Men heldigvis bliver det da overstået, og man kan igen være med... Lykkes det at lære børnene velsignelsen ved at arbejde og at få åbnet deres øjne for livets skønhed, synes vi, at arbejdet har båret frugt". Så vidt Ellen Friis, 1972.

Efterskole i en brydningstid

I 1964 trak fru Halfdan-Nielsen sig tilbage fra efterskolen og Kristian Friis efterfulgte sin svigermor som forstander. Ellen Friis fortsatte med at lede børnehaveklassen, mens broderen, Ove Halfdan-Nielsen, blev leder af børneskolen.

Afslutning for 10. klasse, 1979. Her overrækkes afgangsbeviserne.

I 1968 overtog Ove Halfdan-Nielsen efterskolen, og Ellen og Kristian Friis vendte tilbage til børneskolen.

Desværre var det et utaknemmeligt job at drive en efterskole på det tidspunkt. De små kamre - der var nu indrettet i alt 11 kamre på 1. sal i den tidligere funktionærbolig - uden tidssvarende, sanitære forhold (der var fire toiletter, seks håndvaske og tre brusebade), den strenge disciplin, manglen på plads og skolereformer var blandt de mange faktorer der spillede ind, da skolen måtte lukke i 1973. I 1971 foreslog skolens ledelse i et brev til kommunen at man byggede på Skovgrunden, samt at man købte Skovalléen 10, som skolen allerede lejede. Fru Halfdan-Nielsens villa, Bagsværdvej 254, som nu ejedes af Børneskolen, skulle købes af Hanna-Skolen. Desuden ville ledelsen sikre sig, at fire interimistiske klasselokaler i en slags barakbygninger, kunne få lov at blive stående.

Kommunen godkendte ikke efterskolens ledelses omfattende forslag, der evt. kunne have indebåret adgang til skolen for drenge såvel som piger. Bestræbelserne for at tiltrække nye elever blev derfor endnu sværere, idet normen for de fleste andre efterskoler var, at de underviste både piger og drenge. Efterhånden var det sådan, at de fleste af eleverne var henvist til skolen af kommunerne, der betalte de unge pigers ophold. D.v.s. at socialt hårdt bela-

stede unge piger blev mere dominerende i skolens liv. I 1972 startede kun 7 elever og i 1973 lukkede efterskolen.

Børneskolen udvider

Børneskolen led som nævnt hurtigt af pladsmangel. Først blev villaen inddraget. Snart lejede man sig ind i „Norske hus", en af den tidligere kuranstalts pavilloner og benyttede den til klasseværelser. Norske hus lå på den del af grunden, der tilhørte Hareskovbo, men Norske hus fik lov til at ligge indtil 1976, hvor Hareskovbo blev udvidet med 73 nye plejeværelser.

Da Efterskolen blev nedlagt i 1973 var børneskolens pladsproblemer midlertidigt løst for dens ca. 80 elever. I børnehaven var der de 15 børn, som stedet var normeret til, men den måtte også lukke, da efterskolen lukkede.

Hver morgen startede alle elever og lærere med at synge en morgensang, derpå gav Ellen Friis børn såvel som voksne et par ord med på vejen, så de fik lidt at tænke over, og man holdt et øjebliks stilhed. En morgen, midt i alle pladstrængslerne i 1964, havde børnene just sunget „Alle gode gaver de kommer oven ned", og netop det øjeblik valgte et par lastbilchaufførerne til at sænke tre færdige træbarakker ned foran skolens vinduer, hvorpå en af de små piger konkluderede, at nu havde hun virkelig set, at „Alle gode gaver de kommer oven ned"!

De gode gaver kom også ad anden vej. F.eks. blev der i 1984 solgt urtete-tabletter til fordel for Hanna-Skolen. Urteteen havde været en integreret del af hverdagen for alle kostelever på efterskolen og de tog vanen med sig videre med ud i livet. Lone Kellermann var én af disse elever og hun drak teen hver morgen og aften og fortalte i en artikel, at hun derfor ikke havde en bums og ikke havde haft det i

Hanna urte-the tabletter.

mange år. Artiklen var en reklame for Hanna urte-the tabletten, som var en noget nemmere form at indtage den daglige urtete i. Teen virkede udrensende på kroppen og Lone Kellermann udtalte, at: „jeg bliver i hvert fald gladere, lettere at omgås og mere tilfreds med mig selv". Urtete tabletten indbragte 1,50 kr. pr. solgt pakke til en rejsefond for Hanna-Skolen. Desværre gik firmaet, der fremstil-

2. klasse, juni 1965. Phyllis Harris, som var med til at starte skolen, står på bageste række som nr. fem fra venstre. Ved siden af hende står Debora Halfdan-Nielsen.

lede tabletten, konkurs, så tabletterne forsvandt fra markedet efter ca. 1 år. De indkomne penge fra salget, i alt ca. 13.000 kr., blev investeret i sten til en basketballbane. Stenene blev lagt af forældrene.

Forældrene var og er væsentlige for det daglige liv på Hanna-Skolen. Hanna-Skolen er en selvejende institution, som ingen spinder guld på. Forældrene forventes at deltage aktivt i pasning af hus og have, julemarkeder, bygning af læskure, bænke og hegn. Desuden skal forældrene deltage i skolens bestyrelsesarbejde.

Skolen blev nu gradvist udvidet til at omfatte alle klasser fra børnehaveklasse til 10. I begyndelsen af 1980´erne var der 130 elever, men i 1987 var antallet dalet til ca. 90. Årsagen skulle muligvis søges i den manglende skolefritidsordning. Skolen kunne tilbyde eleverne at møde en time før skolestart og blive en time efter, men en egentlig pasningsordning var der ikke.

Da skolen i 1982 fyldte 25 år, var der en større artikel i Bagsværd Folkeblad. Heri stod bl.a. om Hanna-Skolens ånd: „Som en naturlig følge af skolens relative lave antal af elever, er disse blevet vænnet til hele tiden at være aktive og tage del i begivenhederne. Det er i Hanna-Skolens ånd, at lærerne bestræber sig på at opbygge et åbent og tillidsfuldt forhold til eleverne og her igennem lære eleverne,

Lærerne på Hanna-Skolen 1985/86.

at de alle besidder evner, som ikke nødvendigvis er magen til sidemandens, men som kan anvendes i tilværelsen".

Ellen og Kristian Friis overlod skolens ledelse til nye hoveder i 1987. En af de ting, man gjorde for at vende udviklingen med det dalende børnetal, var at oprette skolefritidsordning med plads til 70 børn. I dag er elevtallet oppe på 160 og børnene bliver skrevet op til en plads på skolen allerede kort efter fødslen. Man kan gå i skolen fra børnehaveklassen og til 9. klasse, hvorefter eleverne kan fortsætte i gymnasiet eller 10. klasse andetsteds.

I dag er en af skolens meget stærke sider, det rytmiske og musiske. Skolen råder over mange musikinstrumenter, og hvert år opføres en musical af skolens elever. Som det nyeste tiltag i skolens liv, er Skovalléen 4 „Villa Skovbryn, blevet købt af kommunen. „Skovbryn" var også en del af Hareskov Kuranstalt inden „Kurens" ophør i 1944.

Morgensangen er i dag afløst af blandede programmer, f.eks. sang, højtlæsning eller musik, men det er stadig en daglig foreteelse og det gør, at alle elever på skolen kender hinanden. Mobning er derfor heller ikke noget stort problem på Bagsværd Friskole i dag. For yderligere at eliminere muligheden for mobning, bliver de store elever tildelt kontakt med en mindre elev. Den ordning styrker sammenholdet.

Hanna-Skolen og kvækerne

Som den opmærksomme læser nok har bemærket, var Hanna-Skolen stærkt kristent præget. Skolens navn refererer til Samuels Bog i Det gamle Testamente. Samuels mor hed Hanna og hun bad så mindeligt til Herren om en søn og lovede til gengæld, at sønnen skulle blive opdraget som tjener for Herren. Sønnen blev profet, så løftet blev indfriet.

Det var fru Halfdan-Nielsens hensigt at vejlede de unge, så de kunne blive tjenere for samfundet og Gud. Fru Halfdan-Nielsen var kvæker. Kvækernes trossamfund startede i England i midten af 1600-tallet. På den tid stredes katolikker og protestanter indædt i England, og kvækerne opstod blandt andre frikirker som en modreaktion. Kvækerne tror på, at der er noget af Gud i ethvert menneske, det indre lys, som kan oplyse enhver. Kvækerne bruger ikke kirkens sakramenter, men tror, at hele livet er et sakramente, at det er helligt. Søndagens andagt bygger på stilhed, hvor enhver kan føle sig kaldet til at dele sine tanker med gruppen. I deres fælles søgen i stilheden kommer de hinanden nærmere. De kalder sig Vennernes religiøse Samfund. Ordet kvæker er faktisk et øgenavn fra slutningen af 1600-tallet, som har hængt ved helt op til vore dage. Kvækerne eller Vennerne prøver at leve enkelt og tjene deres medmennesker bedst muligt.

Kvækerne er pacifister og har altid været meget engagerede i samfundet. Kvækerne har f.eks. hjulpet freds- og kvindesagen godt på vej på verdensplan. I 1947 fik kvækersamfundene i hhv. USA og England tildelt Nobels Fredspris.

Der er ca. 200.000 medlemmer af kvækersamfundet på verdensplan. I Danmark var der i 1922 66 medlemmer. I 1970´erne var der 50 og i dag er der 32 kvækere tilbage i Danmark. En lille gruppe af kvækere fandt sammen omkring arbejdet med Hanna-Skolen i Bagsværd. Flere af lærerne var kvækere og kvækernes tankegang dannede skolens grundlag. Men eleverne var selvsagt ikke nødvendigvis børn af kvækere. Skolens allerførste enlige elev i 1947 var barn af en kvæker, men siden da har skolens elever været børn fra andre trosretninger.

I 1993 tog Hanna-Skolen navneforandring til Bagsværd Friskole (Hanna-Skolen). En af årsagerne var, at man ville undgå forvekslinger med den nærliggende Sofieskolen, hvis elevklientel er anderledes end Hanna-Skolens; men samtidig ville man også gerne frigøre sig for den kvækerske fortid, der er uløseligt forbundet med navnet: Hanna-Skolen. At det trods alt ikke helt lader sig gøre, og næppe heller er fornuftigt, kan man se af skolens navn, hvor navnet Hanna-Skolen stadig er med om end degraderet til livet i en parentes.

Denne artikel er baseret på samtaler med Ellen og Kristian Friis, som var med i skolens liv fra starten. Kristian Friis var i mange år Hanna-Skolens repræsentant i Hareskovbos bestyrelse og formand for denne i de senere år. I dag bor Ellen og Kristian Friis selv på Hareskovbo. Desuden er der brugt avisartikler og jubilæumstaler, tingbogsoplysninger, skødegenparter og kommunens byggesagsarkiv.

» lidt af en landeplage,
som mange endnu -
næsten 90 år senere,
kan nynne med på «

Visen om „Klokkeren fra Buddinge By" fra 1915 blev lidt af en landeplage.

Gladsaxe digte

Af Arne J. Hermann

Det er en sørgelig kendsgerning, at Gladsaxe Kommunes lokaliteter og hændelser ikke har virket som inspiration for nogen af vore større poeter. – Så når jeg har sat mig for at forske i »Gladsaxe-digte«, har jeg måttet ty til de »mindre« poeter. Og det har vist sig frugtbart!

Det passer fint til vores kommunes særpræg som »den jævne families« kommune (som det hed i en socialdemokratisk valgavis forud for kommunevalget i 1958).

En enkelt professionel digter skal dog omtales. Det var den populære revyforfatter Johs. Dam, der til Scalarevyen i 1915 skrev en vise: »Der boede en klokker i Buddinge By« med melodi af Walter Kollo.

Den blev lidt af en landeplage, som mange endnu – næsten 90 år senere – kan nynne med på. Indholdet er lidt vovet efter tidens normer og ikke udpræget dybsindigt. – Hvortil kom, at der ingen klokker var i Buddinge dengang (Buddinge fik først sin egen kirke i 1960'erne).

En miljøskandale

Fra folkedybet stammer et rørende lille digt fra 1917, hvor en anonym læser giver sin mening til kende i »Gladsaxe Kommunes Grundejerblad« (gengivet i Gladsaxe Bogen II).

Baggrunden var, at der i nybyggerkvarteret Søborg var bestræbelser i gang for »Bedre Byggeskik«, som bl.a. resulterede i en Forskønnelsesforening, der tilmed fik Sognerådet med på at fremme og præmiere de bedste nybygninger i kommunen.

Men en miljøskandale af de helt store kom på tværs, da en foretagsom snedkermester, C.W. Nicolaisen, opkøbte en række villagrunde på Niels Finsens Allé og opførte en hæslig fabriksbygning – midt i et villakvarter – en forræderisk handling – som det omtales i Gladsaxebogen, hvor det i øvrigt berettes:

„Der var folk inden for Sognerådet, der ikke fuldt forstod, hvor vigtigt det var at bevare helhedspræget i den haveby, som Søborg jo trods alt var, og det var endda selve sognerådsformanden, C.V. Rasmussen, en af pionererne i Søborg. Hans udtalelser på Søborg Grundejerforenings generalforsamling den 23. april 1917 vandt nu ikke synderlig gehør, hverken i eller uden for forsamlingen. De var fremsat i diskussionen om, hvorvidt man skulle støtte vejforeningen Trekanten mod et medlem, der havde begået servitutbrud og var begyndt at opføre en større fabriksbygning i Niels Finsens Allé. Rasmussen kunne ikke forstå, at man ville hindre en håndværker i at udvide sin bedrift. Man burde ikke være så fintfølende.

»Det er vel inte grever og baroner, der boer her i Søborg!« navnlig den sidste udtalelse måtte han høre for, ikke mindst fordi den var fremsat af sognets »første repræsentant for den retning, der stadig, indtil trivialitet, fastslår, at de er småfolks beskyttere og de fattiges forsvarere. Hr. Rasmussen kunne slet ikke forstå, at det havde noget at sige, at der blev bygget store fabrikker i Søborg. Det er jo ikke andet end arbejdere, der bor her, og de står jo hele dagen på fabrikker og værksteder alligevel, så det kan vel ikke genere dem at have fabrikker for øje i deres fritid også«, hed det i et noget bidsk indlæg i grundejerbladet."

Der var endda en anden indsender, der ytrede sig på vers, der lød:

Den snedker, han sled ved sin rundsav og lo,
skønt pladsen han havde var ringe,
og tænkte: Jeg køber en grund eller to,
jeg kan jo la'e dalerne springe.

Der bygger jeg straks en fabrik, der er stor,
Endskønt? Det er jo det gale
ved sagen, der er servitut på den jord,
men hva' fa'en jeg kan jo betale.

Den sognerådsformand stred sig mandeligt frem
og talte om grever og baroner,
men glemte os småfolk, der elsker vort hjem
med hygge for børn og for koner.

En omstridt udnævnelse

I 1927 skulle Søborg Skole have en ny skoleinspektør (»overlærer«, som det hed dengang). Der indkom 56 ansøgninger, hvoraf Sognerådet indstillede ni egnede med tanke på, at det skulle være den lokale Axel Asmussen, der fik stillingen.

Men den afgørende instans var Undervisningsministeriet, hvor Venstremanden Jens Byskov residerede (det var i Madsen-Mygdals regeringsperiode 1926-29). Og fra centralt hold udnævnte ministeren en helt ukendt person udefra, Hans Madsen Lorentzen, som beklædte embedet fra 1927-1940, hvor han var både respekteret og afholdt.

Men den besynderlige procedure skabte almindeligt røre i offentligheden og blev bl.a. genstand for en forespørgsel i Folketinget.

Og således kommenterede den populære »digter-i-døgnet«, der underskrev sig Ærbødigst (men hed Viggo Barfoed) denne hændelse, hvor Gladsaxe Sogneråd var kommet på kant med den almægtige Undervisningsminister:

Dagens Børn
Hr. Byskov vil gerne have
Sogneraadene til at indstille
Overlærere, men –

Vil I have en Overlærer?
I kan faa, hvem det skal være
her er høje, her er lave,
baade med og uden Mave,
Hansen eller Rasmussen
Frandsen eller Asmussen

En Snes Stykker glatbarberet
og en enkelt onduleret,
Seminarister og cand.phil.'er,
fem Cyklister, to med Biler,
no'en med Fregner, no'en med Skæl,
No'en med Penge, fler med Gæld.

Folk fra Fyn og Folk fra Rønne,
mere eller mindre kønne,
her er baade Socialister,
Venstremænd og retspartister
nogle store, andre smaa,
to med store Fuldskæg paa.

Alle sammen er forskellige,
og nu kan I bare vælge.
Det er pæne Folk de fleste.
I kan stikke mig en Liste,
hvor I foreslaar mig ni,
og saa ta'r jeg Nummer ti.
Ærbødigst

Fra det indre liv

Fra det indre liv på Søborg Skole har vi en festsang fra et skolebal i 1933, hvor en række af lærerne bliver karakteriseret, bl.a. Axel Asmussen, Ingvard Nielsen og C.C. Binger, der alle var kendte skikkelser, der markerede sig i samtiden – også uden for skolen.
Sangen går på melodien »Ved Bov, der slog en kugle –«
Om de tre lærere hedder det:

Hr. Asmussen har som vi alle ved faldera
sin Paraply og graa Kasket paa Sned,
»og naar han Munden aabnet faar paa Gled, faldera
man aldrig bli'r af hans Historier ked.«

Hr. Ingvard Nielsen er en Fredens Mand, faldera
om Opium og Fred han tale kan,
»men holde Fred er ikke altid let, faldera
naar Lektierne er blevet lært til »Slet«.«

Hvem kan paa Fingrerne sin Geografi, faldera
og hvor bli'r man paa »Firetaller« rig.
»Hos Binger disse Dele hentes kan, faldera
hvem mon er Binger lig i dette Land?«

Om de tre her omtalte lærere kan nævnes det særsyn, at to af dem tillige var kommunalpolitikere.
Axel Asmussen var socialdemokratisk sognerådsmedlem i flere perioder fra 1913. Han var lærer ved Søborg Skole fra starten i 1908, til han i 1938 blev Marielyst Skoles første inspektør. – Mon den »graa Kasket paa Sned«, der omtales, skal afspejle hans politiske ståsted? Mere borgerligt sindede herrer gik jo dengang med filthat.

Ingvard Nielsen var sognerådsmedlem for Det radikale Venstre i to perioder i 1930'erne. Han blev inspektør ved Bagsværd Kommuneskole, men var nok så kendt som »Fredens Mand«. han var en ledende skikkelse i »Dansk Freds- og Folkeforbundsforening«, som svarer til FN-foreningen i dag. Således var Ingvard Nielsen i mellemkrigstiden ofte på farten i udlandet, bl.a. til Genève, hvor Folkeforbundet havde sit hovedsæde.

C.C. Binger startede som »andenlærer« ved Søborg Skole i 1908 og fortsatte til pensioneringen i 1948. Han blev næsten hundrede år og havde i sit lange liv utallige tillidshverv – bl.a. inden for Det radikale Venstre, Forskønnelsesforeningen, Interessentskabet Maglegård, Søborg Grundejerforening, Sygekassen, Redaktør af Folkebladet m.v.

Indlemmes i København?

Et af de mest brændende politiske emner i Gladsaxe Kommune i 1930'erne var indlemmelse i København. Allerede i slutningen af 1920'erne var der enighed i Sognerådet om at søge »optagelse« i hovedstaden, da man med den voksende befolkning mente, at det både praktisk og økonomisk var uoverkommeligt at fortsætte som selvstændig kommune.

Der førtes mange og lange forhandlinger lige op til Besættelsen i 1940, hvor man fik andet at tænke på, og efter krigen gik alle gennemførte kommunalreformer uden om Gladsaxe Kommune.

Chefforhandleren for København var finansborgmesteren (svarer til nuværende overborgmester) Peder Hedebol, hvis skepsis over for »fattigkommunen« Gladsaxe afspejles i »Ærbødigst«s digt fra foråret 1934.

I Gladsaxe er de, til trods for navnet,
i sort og bundløs fortvivlelse havnet.
De lever i rent ud sagt nød og savn,
og nu vil de ind under København.
Når de kan anse det for en lykke,
så kan man forstå, hvor nøden må trykke.
I København, der ønsker vist somme,
at den kunne ind under Gladsaxe komme.
Hr. Hedebol har en anmodning fået,
men han skal nu ikke nyde no'et.
»Næ, ta'r vi Gladsaxe, hvad vil der ske da.
Så kommer Nakskov i morgen og Horsens på fredag
og kaster sig grædende til min favn
og ønsker at indlemmes i København.
Ja, alle de, der kører på pumperne,
de vil ha' mig til at redde stumperne.
Og vel er jeg nok en gæstfri mand,
jeg et par stykker nok modtage kan.
For eksempel Frederiksberg og Gentofte,
dem har jeg indbudt som bekendt ofte.
Jeg er villig til at ta' mod moneterne,
men jeg skal ikke hænge på bet'erne.
Jeg skal ikke nyde noget af Gladsaxe.
Jeg skal nok selv bestemme hvad slagse.
De stakkels fortrykte sognerødder,
der bad på deres grædende fødder,
ak. et forfængeligt håb har næret.
De går hjem og drukner sig i gadekæret.

Ærbødigst

Ægte lokums-poesi

Et af de mange problemer, der trængte sig på ved overgangen fra landkommune til bymæssig bebyggelse, var kloakering.

Her var flertallet af nybyggerne langt op i tiden henvist til primitivt »das«, som nogle kom til at holde af – både for hyggens og nyttens skyld (gødning til havens afgrøder).

Således digtede og sang en af pionererne i Søborg, fuldmægtig Julius Nielsen fra Erik Bøghs Allé 8, om sin lokumstøndetømning:

– Jeg bærer med smil min byrde,
når spanden er toppende fuld,
thi jeg er jo lortenes hyrde –,
produktet behandles som guld!

Gadedøren overlevede

Et af de mindre hyggelige minder fra besættelsestiden var de tyske terroristers hærgen, som bl.a. gik ud over forfatterinden Karin Aabyes villa »Kisum Bakke« på Højgårds Vænge 17.

Huset blev sprængt i luften den 22. december 1944, hvor det eneste, der overlevede, var den solide gadedør, som efter befrielsen fandtes svømmende rundt i den nærliggende dam – blandt ænder og åkander.

Ved husets genopbygning genbrugte man døren med alle skrammerne fra eksplosionen, men nu forsynet med et manende digt på indersiden:

Kisumbakke – bittehus –
ramtes af Gestapo
men da Tyskland sank i grus
sagde du da capo –
retted atter frejdigt nakken
groede op igen på bakken –
retfærd findes end i verden
døren holdt – og se her er den!

I dag er dammen under navnet »Højgård-Søen« lagt ind under kommunens Europa- og Kursusejendom Højgård, hvor den indgår i et kønt lille offentligt anlæg.

Ode til Slangerupbanen

Privat-banen »Slangerupbanen« blev åbnet i 1906, oprindeligt overvejende baseret på godstransport. Men efterhånden fik den stor popularitet som udflugtsbane til Hareskoven. Og det på trods af at materiellet og de praktiske forhold var ret primitive. Med den øgede bebyggelse langs banen kom der også »pendlere« til, og der oprettedes en række nye stationer bl.a. Stengården. Den benyttedes bl.a. af den populære revyskuespiller og -forfatter Ludvig Brandstrup, der boede på ejendommen Christianslyst på Gammelmosevej.

Han skrev i 1942 et længere hexameterdigt (offentliggjort i Politikens Søndagsmagasin) til Slangerupbanens pris under overskriften »Ode til et fjols, der gjorde nar ad Slangerupbanen«, som er præget af: Hygge og Hvile og Tryghed. Heri hedder det blandt andet:

Alle Folk kender hinanden og hilser saa pænt paa hinanden!
taler saa pænt med hinanden! og deler saa pænt med hinanden
baade de faktiske Mangler og højst usædvanlige Vilkaar!

- Herlige Typer er med! baade barmsvære, bugede Fruer,
Mandfolk, der dufter af Muld (hver anden af dem, mindst,
er Gartner!), dertil – i Snesevis altid – smaa sædebetissende
Smaabørn.
Hunde, der dog holder tæt; men til Gengæld nok lugter en Smule!

- Kom paa en Sommerdag, Ven! og tag Plads (hvis der er)
midt iblandt os, bag ved dig svinder i Taagen de hæslige
Nørrebro-Tage!
foran dig vinker det Grønne! og Furesøs blinkende Vove!
Vi kører langsomt! javel – er det ikke en Fordel, du Kære,
naar vi til højre og venstre har al den Skønhed at se paa?

- Manden, der klipper Billetter og sælger dem midt under Turen,
hilser dig venligt med Nik – ogsaa du er nu en af hans Venner!
- Og naar du saa stiger af saa staar Manden paa Lokomotivet
(han som paa Farten har tøjlet de helt usandsynlige Kræfter!)
from som et Lam og med Smil i sit møgbeskidtsodede Ansigt,
vinkende til dig og siger: »God Tur, Hr. - hils Skoven fra mig a'!«

En farende svend

Da Erhard Jacobsen opstilledes som borgmesterkandidat af Socialdemokraterne i 1958, harcelerede de borgerlige over, at partiet blev nødt til at »importere« en kandidat. Det gav bl.a. anledning til en tegning af Erhard siddende på trappen til en beboelsesvogn, hvor han som »farende svend« studerer et kort over København og omegn ved et vejskilt, der peger mod dels Ballerup-Måløv og dels Herlev.
I sidste strofe digter Mogens Dam således: (Opr. publiceret i »Dagens Nyheder – senere gengivet i en konservativ valgavis 1958),

Erhard nok ender som farende svend,
blir han ikke borgmester,
saa stikker han i rend
Blovstrød og Ballerup og Brønshøj sogn,
han har købt sig en vogn
saa kan han naa nog'n

Hertil skal det dog i sandhedens interesse oplyses, at han boede i Gladsaxe Kommune fra 1931 til 1950, og det var her, han trådte sine politiske barnesko i de socialdemokratiske organisationer: DUI, DSU og vælgerforeningen.

Samme Erhard Jacobsen havde det ikke så let med sine egne, men var populær langt ud over de snævre socialdemokratiske linjer.

Da han ved kommunalvalget i 1970 oplevede sit politiske højdepunkt med 63% af stemmerne til liste A (med 20.100 personlige stemmer af 23.800!), modtog han en lille hyldeststrofe fra en beundrer:

Erhard har været her – Erhard han bli'r
blot Liste A din stemme du gi'r.
Han er Gladsaxes livseliksir,
Erhard har været her – Erhard han bli'r.

Melodien var »Sov, Dukke Lise . .«, og sejrherren fra Gladsaxe optrådte med den i Fjernsynet på valgaftenen.

Dybbøl Mølle
Efterhånden som Erhard Jacobsens sidste borgmesterperiode 1970-74 var ved at rinde ud, kom han mere og mere på kant med sit parti og koncentrerede sig om kampen mod de venstreorienterede – især inden for skoleverdenen og Danmarks Radio (dengang monopol).

Det gav anledning til et hav af skærmydsler og mange drabelige dueller med »ungdomsoprørerne« – også kendt som »68'ere«.

Blandt de mere underholdende indslag fra disse år er Erhard Jacobsens »antiprotestsange« – om bl.a. EF (EU) og de røde pædagoger.

Således lavede han et modstykke til John Mogensens populære vise om det nationale symbol Dybbøl Mølle, som maler helt »ad helvede til«.

Og ikke nok med at Gladsaxe-borgmesteren gik de professionelle sangskrivere i bedene og lånte deres melodier – han indsang også flere af sine sange på grammofonplade (bl.a. denne om Dybbøl Mølle). – Det talte man meget om dengang i 1971.

Erhard Jacobsens svar til protestsangeren John Mogensen lød således:

Dannevang har mange slags »profeter«,
som har både briller, skæg og hår,
De kan læse på deres barometer,
at vort fødeland til helved' går.
Vi blir kvalt i møg og kapitalisme,
om vi ikke til makronen går.

Vi sku' rebellere,
lav' en rigtig gammeldags revolution,
Bare la' de store krepere,
så vor' »genier« ku' komme på tro'n.
Rotteræs og lort
blev snart tilintetgjort.
Pædagogers røde vinger
bæ'r os gennem lykkens perleport.

Kors, hvor er vi blevet liberale,
finder os i alskens vrøvl og pjat.
Ordet er frit for alle, selv for gale,
men det trøster os dog en smule at
der endnu findes et par normale, –
som kan betale de andres dit og dat.

Dybbøl Mølle maler stadig
og maler rigtigt nok.
Mens de »store profeter« galer,
maler vi videre i fælles flok.
Hatten af for manden,
som på hverdagens slid ta'r fat.
Tænk hvor profeterne kom på spanden,
hvis ingen mer' betalte skat.
Ja!

Den gamle gartner

Et lidt sælsomt lokalpolitisk mellemspil var Erhard Jacobsens nære forhold til den konservative leder, handelsgartner Jørgen Jørgensen. Det førte til, at oppositionens førstemand, der både sad i Sogneråd og Amtsråd op til 1966, blev frosset ud af sine egne og sluttede med at stille op på sin egen »Gladsaxe-liste« – i valgforbund med Socialdemokraterne!

Sine bedste år havde han som formand for teknisk udvalg, hvor han bl.a. var med til at anlægge de markante rekreative områder ved Bagsværd Søpark og i Smør- og Fedtmosen.

I den forbindelse kunne han glæde sig over en hilsen til 80-årsdagen i 1973.

Tit har vi tænkt Dem at skulle rose
for stier, De skabte om sø og mose
dejlige minder fra rige år
om nattergaleture i tanken står.
Deres navn har jeg kendt fra min barndoms dage
en hjert'lig lykønskning jeg be'r Dem modtage
– og altså TAK!

Ruinen – borgerne vandt

Gladsaxe Kommunalbestyrelse vedtog i to omgange at lade bulldozerne tage sig af Aldershvile Slotsruin. – Men begge gange (i 1969 og 1971) tog borgerne sagen i egen hånd og fik bremset de destruktive kræfter.

»Aldershviles Venner« samlede underskrifter og penge (bl.a. ved salg af Ib Spang Olsens og Nulle Øigårds smukke tegninger). Og det var denne pengeindsamling, der har inspireret en lokal til et lille digt i »Bagsværd og Omegns Folkeblad« i 1975.

Den rene ruin

Man står og mangler lidt »småpenge«, til den påbegyndte istandsættelse af det gamle minderige Aldershvile Slot.

Det gamle Aldershvile Slot
sku' gerne atter »bringes flot«,
men det er vist en sag, der varer længe,
og grunden er, at riget fattes penge.

Man har en konstruktion af stål,
der holder »millimetermål«,
og den skal holde sammen på ruinen,
men pengemangel er nu »hovedpinen«.

Nu må man gå sin »tiggergang«
(den vej er både lang og trang)
for blot halvandet hundredtusind kroner
(når alting ellers koster millioner).

Restaurering og vedligeholdelse af en ruin er en kostbar sag. Men da det lykkedes Aldershvilevennerne at få fredet ruinen som et »jordfast fortidsminde«, kom det til at påhvile ejeren, Gladsaxe Kommune, at vedligeholde den – under opsyn af fredningsmyndighederne.

– Så det, der kunne se ud som den »rene ruin«, blev til glæde vendt – godt nok under højlydte protester et massivt flertal i Kommunalbestyrelsen – bestående af kultur-, miljø og naturfjender.

Os til vemod stemmer

Et andet trist eksempel på vor kommunes manglende sans for historie og miljø, så vi senere i 1970'erne, hvor striden stod om Bagsværd Kro, som kendes tilbage fra 1660'erne.

Bagsværd bymidte fik i 1960'erne to gigantiske højhuse – »fæle kolosser«, som der står i digtet. Og da DSB forlangte frit udsyn til den nye S-togsstation ved Bindeledet, skulle resterne af bebyggelsen – kro, købmandsgård, smedie o.s.v. væk. Her var der også voldsomme protester med underskriftindsamling, møder, demonstrationer o.s.v. – Men DSB og kommunen holdt fast ved hærværkstraditionen.

Mange begræd dette – og siden har man da også bebygget stedet tæt med »Slangen« op til den nye beskedne »Årtusindplads«.

Farvelord til Bagsværd Kro

En gammel Bagsværdborger skrev i Bagsværd og Omegns Folkeblad nedenstående digt i anledning af Bagsværd Kro's forsvinden:

Du kære, gamle Bagsværd Kro farvel
nu falder snart den sidste skanse
som endnu minded' om en svunden tid,
men udviklingen, den kan man ikke standse.
Ja, sådan lyder det, men ak og ve.
Hvad skal vi nu herefter få at se?
To fæle kolosser alt vi fik,
der må jo bygges efter tidens skik.
Først rev man ned det kønne bageri,
så ødelagdes Smedens »landsbyvirke«.
Nu fjernes altså kro og købmandsgård,
en asfalteret plads er, hvad vi får,
med udsigt til en hæslig banegård.
Hvordan ser Bagsværd ud om nogle år?
To smukke trætagshuse rev man ned.
Nu er der vildnis, hvor der før var have,
hvor hænder nænsomt plejed' rosenflor
og værned' om Vorherres skønne gave.
Nu kender vi ej mer' vor gamle by.
Hvem synes, det er herligt, alt det ny?
Det svundne nu vi kun i mindet gemmer.
Alt andet bare os til vemod stemmer.

Med stil og charme

Gladsaxe Byråd udskrev en konkurrence om en officiel kommunal sang i 1990. Resultatet blev »Gladsaxe-sangen« af Lisbeth Holsteen med melodi af Per Graff og Tonni Jensen. Den har ikke opnået den ventede popularitet - måske fordi melodien er vanskelig, selv for kyndige. Gladsaxe-sangen lyder således:

1.
Du er ikke født i går,
du har fået mange skår.
Har dog holdt dig stolt og kry,
stikker næsen højt i sky.

Her er liv og smuk natur,
her sker ting i mol og dur.
Man bli'r favnet godt og nænt,
vi kan være dig bekendt:

GLADSAXE – med stil og charme
der er vingesus i dig.
GLADSAXE – så fuld af varme
du er stedet for – du er stedet for mig.

2.
Venskabsånden dyrkes flot
og kulturen lisså godt.
Altid vågen og parat,
her er farver, fest og fart.

Du har plads til sport og leg
børn og unge tumler sig.
Og de ældre passes på
deres himmel skal vær' blå:

GLADSAXE – med stil og charme
der er vingesus til dig.
GLADSAXE – så fuld af varme
du er stedet for – du er stedet for mig.

– Vemod

– Vemod, ja ved alle disse minder. Det er også temaet i den »sørgesang«, der blev offentliggjort i »Jernbanetidende« i 1977.

Elektrificeringen af Slangerupbanen (senere kendt som Hareskovbanen og Farumbanen) var det ydre påskud for attentatet mod Bagsværd Bymidte. Banen blev åbnet i 1906 og næsten lige siden da blev der talt om, at den skulle elektrificeres og føres ind til Københavns Centrum.
Man sagde jo spøgende, at Slangerupbanen hverken havde »hoved eller hale«. – Hvad skulle man i Slangerup? – og hvorfor endte den på det yderste Nørrebro (»København Lygten St.«).

Men den specielle folkelige stemning af hygge og medmenneskelighed, som Ludvig Brandstrup digter om, handler denne »sørgesang« også om. Den synges på melodien »Stakkels Hanne«.

Sørgesang
Kære venner og veninder, mon I stadigvæk erin'der
dengang vi med damp foroven kørte folk og fæ i skoven? – helt i
Slangerup vi endte, før mod Nørrebro vi vendte,
det var tider – det var tider! – nu jeg græmmer mig og lider.

Og til som'rens glæder hørte, man med åben skovvogn kørte,
sommerklædte folk, som glade ikke stress og hastværk ha'de,
men en skotøjsæske mad'er, og en »lille een« til fader,
over skoven, som en fane, bølged' dampen fra vor bane.

Var de unge mænd lidt rappe, ku' de under rejsen snappe
en buket til »hjerterdame« – romantikken leved' kna'fne!
mens et dampfløjt kækt bekendte: »Slangeruppen« er i vente,
ak, de skønne, glade dage kommer aldrig mer' tilbage.

Der var ofte tørst til stede i maskinens støv og hede!
så det hændte, den ku' svigte, når man Farum fik i sigte!
ned i grøften, hen ad sporet – og en bajer ned i »Foret«,
lidt forsinket – let »forfrisket« – vi mod Buddinge kro os listed'!

Men med DSB ved styret, blev det gamle damptog »fyret«
turen ud til Hareskov'ne, gik ekspres med motorvogne,
nogen synes, fart er lykken, – men vi andre savned' hyggen.
Dog, de flinke togbetjente ofte sorg til glæde vendte.

Ikke noget med at køre – før enhver var inden døre,
alle kunderne de kendte, og lod sindigt toget vente,
skolebørn, som var lidt støj'ne, de fik skænd med smil i øjn'ne,
mens billetterne blev »hakket«, blev om mange ting der snakket.

Nye skikke – nye tider – og med »strømmen« snart vi glider,
S-tog har nu overtaget, og vi kipper trist med flaget,
for epoken, som nu slutter, og det gamle tog, der »futter«
bort fra sine kendte skinner – tak for alle gode minder.

Fra »Gamles Hjem« til Omsorgscenter

Det var en stor dag, da Gladsaxe Kommune i 1932 kunne tage et egentligt alderdomshjem i brug. Det var »Gamles Hjem« på Buddinge Hovedgade, som markerede, at alder, sygdom, handicap o.l. var noget, det offentlige havde en forpligtelse til at afbøde ulemperne ved. Helt i tråd med den samtidige socialreform, der lagde grunden til vort moderne velfærdssamfund.

»Gamles Hjem« var nok primitivt i 1930'erne set med nutidens øjne, men dengang et kolossalt fremskridt. Det er blevet moderniseret og udvidet et utal af gange, bl.a. i 1980, hvor forstanderinden, Anni Funk, lavede »Kildegårdssangen«, som i årenes løb er blevet sunget mange gange på det, der i dag kendes som »Omsorgscentret Kildegården« (Melodi: »Lundeborghymnen«)

1.
Ku' du ikke gøre rent og vaskse,
lave mad og tørre støv af,
men var stadig en af sognets raske
gutter, som ej tit i sengen la'e.
Til „De gamles hjem", ku' du cyklen hen,
spille kort med mer, klare det, der sker.
:/: For os men'sker er det netop sagen
at ku' gøre ting, vi gerne vil :/:

2.
Du var kendt, og dig vi alle kendte,
hjemmevant du flytted' ind en dag.
Dine venner til dig hils'ner sendte,
„Gamles Hjem" var en naturlig sag.
Var du træt og sur, tog du dig en lur,
gad du ikke glo, tog du nok på kro.
:/: For os men'sker er det netop sagen,
at ku' gøre ting, vi gerne vil :/:

3.
Tider skifter, laver om på formen,
„Gamles Hjem" sku' kaldes på plejehjem,
det, man kendte , som hverdagsnormen,
ku' man ikke føre frem.
Der kom regelsæt, som sku' følges ret,
Man blev fler og fler, det er det, der sker.
:/: Men for men'sker er det netop sagen
at ku' gøre ting, man gerne vil :/:

4.
Men som borger her i vor kommune,
må man gerne være glad og stolt,
„Gamles Hjem" er som mejslet rune,
der er for tidens tand har formen holdt.
I vor politik har det været skik,
at gi' men'sket lov til at ha' behov.
:/: For det er jo lige netop sagen
at ku' gøre ting, man gerne vil :/:

5.
Femti år har Kildegården stået,
som Kommunens første plejehjem,
mange ændringer er foregået,
før det nu i dag sig toner frem.
Der er bygget til, det med tiden kom,
mon du gætte vil, hvad vi synes om:
:/: For os men'sker er det stadig sagen
at ku' gøre ting, vi gerne vil :/:

Den sorte firkant's slagsang

Sindene kom i kog i de centrale dele af Buddinge, da der i slutningen af 1970'erne fremkom forslag om en lokal »ringvej« fra Tinghøjvej over Gladsaxe Ringvej til Græsmarken, over Buddinge Hovedgade til en forlagt Klausdalsbrovej, som skulle udmunde i Fremtidsvej, for herefter at tage et sving gennem villakvarteret ved Kontorvej for at følge Kildebakkegårds Allé (til det nuværende kryds v. Hovedgaden over for Tinghøjvej).

Her var der også masser af underskrifter, møder og demonstrationer, hvor det især var borgmester Tove Smidth og stadsarkitekt Erik Nilsson, der stod for skud.

Man følte sig som i den »Sorte Firkant«, og en kvik beboer, Jørgen Røhling fra Kontorvej 51, skrev slagsangen. – Som det ses af sidste strofe, var kampagnen vellykket.

De vidtløftige planer blev droppet i sommeren 1980, hvor der blev festet heftigt i området.

Melodi: Vi er alle i samme båd

Her har vi Tove og her har vi Nilsson
her er en lokalplan og her er noget tvivlsom
her er Tove, her er Nilsson
her er planen, som er tvivlsom
her er no'en, der lægger planer
meget værre end vi aner
Love vi har og planer skal lægges
huse skal fjernes, beboere stækkes
det er skam rart med biler i fart
derfor bygger vi en boulevard

Her er Fremtidsvej og her er Kildebakken
de skal forbindes og vi skal ned med nakken
her er Fremtidsvej og bakken
borgeren skal ned med nakken
her er Tove, her er Nilsson
her er planen, der er tvivlsom
her er no'en, der lægger planer
meget værre end vi aner
Love vi har ... (omkvæd fra 1. vers)

Skal du til Herlev og se til din moster
river vi ned, lige meget hvad det koster
skal du hilse på din moster
er det li' meget hvad det koster
her er Fremtidsvej og bakken
borgeren skal ned med nakken
her er Tove, her er Nilsson
her er planen, som er tvivlsom
her er no'en, der lægger planer
meget værre end vi aner
Love vi har ... (omkvæd fra 1. vers)

Tinghøjvej? Græsmarken, de må forlænges
Ringgaden kommer og Rundkørs'len stænges
der er noget der forlænges
der er andet, der må stænges
skal du hilse på din moster
er det li' meget hvad det koster
her er Fremtidsvej og bakken
borgeren skal ned med nakken
her er Tove, her er Nilsson
her er planen, som er tvivlsom
her er no'en, der lægger planer
meget værre end vi aner
Love vi har ... (omkvæd fra 1. vers)

Stort borgermøde og uklare fraser
Nilsson i klemme, beboerne raser
der er tomme ord og fraser
og beboere, der raser
Der er noget, der må forlænges
der er andet, der må stænges
skal du hilse på din moster
er det li' meget hvad det koster
her er Fremtidsvej og bakken
borgeren skal ned med nakken
her er Tove, her er Nilsson
her er planen, som er tvivlsom
her er no'en, der lægger planer
meget værre end vi aner
Love vi har ... (omkvæd fra 1. vers)

Storm af protester, men Tove hun lytter
klart hun forstår de oprørte gemytter
der Tove og hun lytter
hun forstår jo de gemytter
der er tomme ord og fraser
og beboere, der raser
der er noget, der forlænges
der er andet, der må stænges
skal du hilse på din moster
er det li' meget hvad det koster
her er Fremtidsvej og bakken
borgeren skal ned med nakken
her er Tove, her er Nilsson
her er planen, som er tvivlsom
her er no'en, der lægger planer
meget værre end vi aner
Nu er det slut og planen er droppet
borgernes styrke og samhold den stopped'
løbske projekter er ikke rart
hvad sku' vi dog med den boulevard?

Kulturen i Mosen – Søborg Gymnasium

Gladsaxe Kommunes unge, der ønskede at gå i gymnasiet, måtte udensogns lige til 1956, hvor Gladsaxe Gymnasium blev åbnet i det nybyggede kompleks ved Gladsaxe Ringvej / Buddinge Hovedgade, hvor man i de første år deltes med Buddinge Skole om pladsen.

Som presset steg, oprettede kommunen i 1961 endnu et gymnasium, som i de første år måtte flakke om i midlertidige lokaler.

Først i 1966 kunne man rykke ind i egne lokaler ved Høje Gladsaxe (i kompleks med Kennedy og Hammarskjöld-skolerne, som siden er slået sammen til Høje Gladsaxe Skole).

Søborg Gymnasium blev overtaget af Københavns Amt i 1970, men i 1988 var det slut, da amtet anså det for overflødigt.

I skolebladet Skyklappen stod et gammelt »Kvad« at læse ved juletid i 1983. Et kvikt hovede havde med sans for ironi og satire frembragt følgende under overskriften »Kulturen i mosen«:

Nye arkæologiske undersøgelser i de sumpede arealer omkring Søborg Gymnasium synes endelig at have godtgjort, at skolens lærere ikke er områdets eneste mosefund.

I fjerde arkæologiske lag, talt fra oven, har man nu fundet et gammelt kvad, der menes at stamme fra perioden mellem jernalder og bronzealder – Danmarks pubertetsalder. Perioden er bl.a. kendetegnet ved et sprogligt niveau, der ligner et kompromis mellem en afskrevet fysikrapport og en bestået 3. g. stil.

Veludannede eksperter har på trods af kvadets lette strøg af analfabetisme været i stand til at fatte indholdet nogenlunde. De har efter oversættelsen til nutidsdansk ladet en af skolens datamaskiner modtage kvadet som „input". Maskinens „output" indeholdt bla.a. den oplysning, at kvadet lod sig afsynge på „Højt fra træets grønne top". „Skyklappens læsere bør bestemt ikke snyde sig selv for den oplevelse, der ligger i en sangbåren fremførelse af dette værk. Det er velegnet for solostemme og badekar:

1)
Søborgs mure skinner hvidt
midt i mosehullet.
Indenfor er møg og skidt
over alt på gulvet.
Her er stemning, vi ka' li:
mosens største svinesti!
Med et skovsvins bordskik
nyder vi vor pig-nic! (øf).

2)
Søborg er et visdomsslot,
det kan ingen skjule;
vi fortjener kort og godt
vort symbol: en ugle!
Selv når skolens dumme løg
kvajer sig, så det gir' røg,
aner man i osen
uglerne i mosen.

3)
Dansk kultur er vores smag,
vi er kendt for fliden;
og hver fjerde skoledag,
møder vi til tiden!
Hvis en lærer, slidt af møl,
pluds'lig råber: „Gratis øl!"
vågner vi forskrækket:
„Hov, vi blev sgu vækket!"

4)
Vores gode skoleblad
skyldes redaktøren;
platte vitser gør ham glad:
„De skal i for søren!".
Mandens pen er helt forgyldt,
får han lønnen som forskyldt?
hver en læsers længsel –
ubetinget fængsel!

5)
I december sker det tit,
at vi fantaserer,
om en smule mer' profit:
bedre karakter!
Derfor: rare julemand,
giv os nu lidt mer' forstand!
Øg vor flid og forsken,
støt dog nytårstorsken!!

Banken i Høje Gladsaxe

Da Høje Gladsaxe-bebyggelsen blev opført i 1960'erne, vakte det opsigt, at her havde man landets første og største gennemrationaliserede montagebyggeri, hvor alle elementer blev bragt udefra i færdig stand – lige til at skrue sammen.

Helt så ligetil var det nu ikke – det blev hverken så billigt eller så holdbart, som forventet.

Allerede en snes år efter opførelsen måtte man i gang med et større vedligeholdelsesarbejde, hvor de store husblokke blev pakket ind i plastic, og håndværkerne tog fat på at udbedre de mange betonskader.

I den anledning skrev en af de hårdt plagede beboere, Tove Lauridsen, om det ragnarok, man måtte leve midt i. Her gengivet fra Gladsaxe Bladet den 19. juni 1970.

Høje Gladsaxe tanker
Her bores og bankes og bores igen,
utroligt at huset det holder,
med angst hver aften, går jeg i seng,
hvor »Morfeus« slår sine folder,
falder i søvn og vågner så brat,
en mærkelig lyd jeg hørte,
og angsten kom i den mørke nat,
det er nok »tiden« der gør det.

Vi har stilladser med åbne gange
adgangen er fri, »værsgo' og kig ind«,
er det så underligt at vi er bange?
og får gang i vort adrenalin,
vi er kun »gidsler« i et Ragnarok,
af byggesjusk fra entreprenøren,
det var en hilsen fra »første blok«,
med »jerntæppet« nede og lås for døren.

Gladsaxe – Sjællands smykke

Foreningsjubilæer er ofte anledning til lejlighedsdigte med tilbageskuende tendens.

Her er vort eget lokalhistoriske selskab ingen undtagelse. Ved 50-årsdagen i 1991 digtede Hjejl Resen Steenstrup disse strofer, der går på Chr. Richards national-romantiske digt »Venner, ser på Danmarks Kort . . .«

Lokalpatriotismen får – helt fortjent – ikke for lidt: Gladsaxe er både »Sjællands smykke« og en »pryd i Danmarks gård«.

1.
Venner, vores Danmarks-kort
dækker Gladsaxe Kommune,
og vi er jo vældig lune
på det Selskab, der er vort!
For Historisk-Topografisk
Selskab har på os en magisk
kraft – og nu vi fejre kan
dets halvtreds år, alle mand!

2.
Vores formand, Ebbe Fels,
han var med fra ganske lille;
kan dog ikke sidde stille,
men er vågen, når det gæld's!
Hermann har sin eg'n forening;
spø'r om borgerskabets mening;
værner om miljøet, hvad
vi kan læse i vort blad!

3.
Det var to, der nævntes hér,
og så er der jo os andre!
Vi får folket ud at vandre,
meget om vor by de lær'!
Men nu kan de lære mere,
hvis de flittigt vil studere
Jubilæumsbogen! – Godt,
at Kommunen var så flot!

4.
Gladsaxe blev ret berømt,
medens Erhard J. regered'.
Mange ting han arrangered'
(vist om flere har han drømt!).
Så kom Tove Smidth til roret,
også hun har stemmer scoret.
Ole A. er journalist,
men borgmester, først og sidst!

5.
Vi har jo i vores by
masser af seværdigheder:
Smukke bygninger og steder –
TV rækker højt mod sky!
Mørkhøjgård – moderniseret:
in-sti-tu-tio-na-li-se-ret!
Én gang lå her gård ved gård.
Hvad mon sker de næste år?

6.
Venner, lad os da til slut
ønske Selskabet Til Lykke!
Gladsaxe – du Sjællands smykke –
gi'r vi også en salut,
mens vi håber, at man næste
halvt århundred' gør sit bedste
for at Gladsaxe består
som en pryd i Danmarks gård!

Buddinge-vise

Socialdemokraterne i Gladsaxe er så heldige at have en både talentfuld og flittig »huspoet«, som har leveret stof til et utal af valgkampagner, vælgerforeningsrevyer, foreningsfødselsdage o.s.v.

Det er Lillan Thind-Andersen, som blandt sin righoldige produktion her repræsenteres af en »Buddinge-Vise«, tilegnet den socialdemokratiske vælgerforening for Buddinge, der blev stiftet i 1905 – som den første egentlige vælgerforening i Gladsaxe Kommune, ved 90-årsdagen i 1995.

Visen refererer bl.a. til, at Socialdemokraterne har flere lokale vælgerforeninger i de forskellige bydele, men at den i Buddinge er både ældst og størst – og tilmed har »fostret« både borgmester Ole Andersen og folketingsmedlem Hanne Andersen.

1.
Buddinge, Buddinge, Buddinge By,
navnet skal klinge i sangen på ny.
Bydelen summer af aktiviteter
hjulpet på vej af lokale profeter!

2.
Buddinge, Buddinge, Buddinge har
løsning på alle problemerne klar:
Ældste og stærkeste vælgerforening,
flittige folk med en selvstændig mening!

3.
Buddinge, Buddinge, Buddinge er
rustet til service for alle enhver:
Bibliotek, politi og teater,
byråd med mange socialdemokrater!

4.
Buddinge, Buddinge, Buddinge kan
fostre borgmester og folketingsmand.
Ligeret ligger os altid på sinde,
derfor er folketingsmanden en kvinde!

5.
Buddinge, Buddinge, Buddinge vil
fremad i tiden med sang og med spil.
En ting er alvor, en anden er fester,
men til dem begge er Buddinge mester!

GIV og dens omsorgsfulde far

Tidligere borgmester Tove Smidth har i flere sammenhænge profileret sig som »stadspoet«. Bl.a. i en hyldest til GIV = »Gladsaxe Internationale Venskabsforening«, som hun som kommunalpolitiker stod fadder til ved stiftelsen i 1969.

Ved 25-års jubilæet i 1994 skrev hun til Venskabsforeningens festaften om arbejdet - i lyriske strofer, hvor alle venskabsbyerne er flot indvævet i teksten.

Den synges på den populære engelske melodi »It's a long Way to Tipperary«

Her i vor kommune hvor vi har så meget liv
er der en speciel forening som vi kalder GIV
dens speciale er at skabe venskab rundt omkring
alle vore Venskabsby'r – den sætter ting i sving
li' fra Narssaq til Split og Veszprem og Koszalin og Ski
Minden, Renfrew og Blankenese, Klagenfurt og Haabersti
Solna, Gagny og Sutton, finske Pirkkala
Wilmersdorf, Neubrandenburg – alt har vi 16! Voila!

Alle som vil være med kan bare hoppe på
ikke noget med at rejse ud på må og få
Arne arrangerer overalt i syd og nord
og overrækker gaver med en masse flotte ord
båd' i Narssaq og Split og Veszprem og Koszalin og Ski
Minden, Renfrew og Blankenese, Klagenfurt og Haabersti
Solna, Gagny og Sutton, finske Pirkkala
Wilmersdorf, Neubrandenburg – merci til le grand danois.

Han har rigtigt øvet sig i mange mange år
hele 25, jamen tænk hvor tiden går
og så kan han hente hjælp når hjernen løber tom:
Europasekretariatet ved en masse om både Narssaq og Split
og Veszprem og Koszalin og Ski
Minden, Renfrew og Blankenese, Klagenfurt og Haabersti
Solna, Gagny og Sutton, finske Pirkkala
Wilmersdorf, Neubrandenburg – det' mange, men ih, hvor de ka

Du kan lære meget ved at være med i GIV
høre foredrag og få sat ting i perspektiv
og som sagt kan du få venner både her og der
Europa står dig åben, du kan færdes med manér
båd' i Narssaq og Split og Veszprem og Koszalin og Ski
Minden, Renfrew og Blankenese, Klagenfurt og Haabersti
Solna, Gagny og Sutton, finske Pirkkala
Wilmersdorf, Neubrandenburg – Dien dobre! You're welcome!

Hip hurra til lykke til vor runde jubilar
både GIV som sådan og dens omsorgsfulde far
længe skal I leve og bevare gnist og ånd
så I kan knytte endnu mange faste venskabsbånd
båd' i Narssaq og Split og Veszprem og Koszalin og Ski
Minden, Renfrew og Blankenese, Klagenfurt og Haabersti
Solna, Gagny og Sutton, finske Pirkkala
Wilmersdorf, Neubrandenburg – tillykke! et knus skal I ha'!

– og tjah – ja, »den omsorgsfulde far« er altså den, der skriver disse linjer –

Det gamle træ

Lise Ardal fra Vadgårdsvej er en poetisk sjæl med mange strenge på sin bue. – Fra Cabaret-forening over Ældreråd til små digte til Radio Gladsaxe og lokalaviserne.

Et eksempel er et par strofer viet til »Byens Vartegn«, det gamle elmetræ midt i den store Buddinge rundkørsel.

Da træet faldt for elmesygen, var der mange forslag til en bevaring af stubben – som en slags natur-skulptur.

Men de forhåbninger, Lise Ardal udtrykte i sit digt fra 1996, blev gjort til skamme, da amtet i foråret 2003 gjorde kort proces og lod motorsaven sætte punktum. Lise Ardal skrev om »Det gamle træ«:

Når vort træ skal falde snart,
ville det jo være smart,
om et vartegn, vi ku' finde,
der om Gladsaxe ku' minde.
Hug en hæl og klip en tå,
konservér det, man la'r stå.

Når vort træ skal falde snart,
ville det jo være smart,
om et vartegn, vi ku' finde,
der om Gladsaxe ku' minde,
hug en hæl og klip en tå,
konservér det, man la'r stå.

Mon I det snart forstår?

Det hører til sjældenhederne, at menige medarbejdere i den kommunale forvaltning i al offentlighed kritiserer arbejdsgiveren – og så på vers.

Men i personalebladet »Broen« læser man i 2001 et bittert digt fra en ansat på lokalkontoret i Mørkhøj, Marianne Pommer, der mener, at »alting gik af lave«.

I 1980'erne gennemførtes en decentralisering af socialforvaltningen, og en række lokalkontorer blev åbnet i forskellige kvarterer. – Men en snes år senere ændredes strukturen, så forvaltningen blev samlet på Rådhuset.

Ikke underligt, at det kunne knibe for de ansatte at følge med.

Således skriver Marianne Pommer om de – »omstruktureringer, der er pålagt os fra ledelsen på Rådhuset som led i besparelser, omprioriteringer af arbejdsområder og overskridelse af budgetter m.v. Vi lever i hvert fald op til det at være omstillingsparate, men kan vi blive ved?

Måske synger vi nu på allersidste vers, i hvert fald synger vi i Mørkhøj denne sang:

Melodi: Bamses fødselsdag.....

Der er et sted i Mørkhøj,
hvor der engang var lidt glæde
nu synger vi på sidste vers og alle må vi græde
Vi skal have ny struktur
for den anden ikke dur
Vi skal lave meget mer'
men bliver ikke fler'.

Vi kommet er fra nær og fjern, det har vi ofte prøvet
forandring til en ny struktur – i det er vi jo øvet
i firserne der gik det løs
planen den var seriøs
alt blev ændret radikalt
sku' arbejde lokalt

Der bygget blev et lille hus – skønt andre fik en skurvogn
så Mørkhøj startede i stil i deres lille landsogn.
17 fuldtidsstillinger
valsen uden slinger
men før vi kom helt i gang
beskar man første gang.

Og siden gik det slag i slag, budgettet sku' jo holde
snart huset blev lidt mere tomt og stolene blev kolde
Ledelsen var alt for stort
3 blev 2 – så var det gjort
boligsikring og lidt mer'
i StraX'en, de parkér'

Men det var ikke gjort med det – nej, der kom nemlig mere
»for vil I have fagkundskab, må I til os
levere:
timer til socialt kontor
det bli'r godt (derpå de svor)
de vil servicere jer«
(og lederne især)

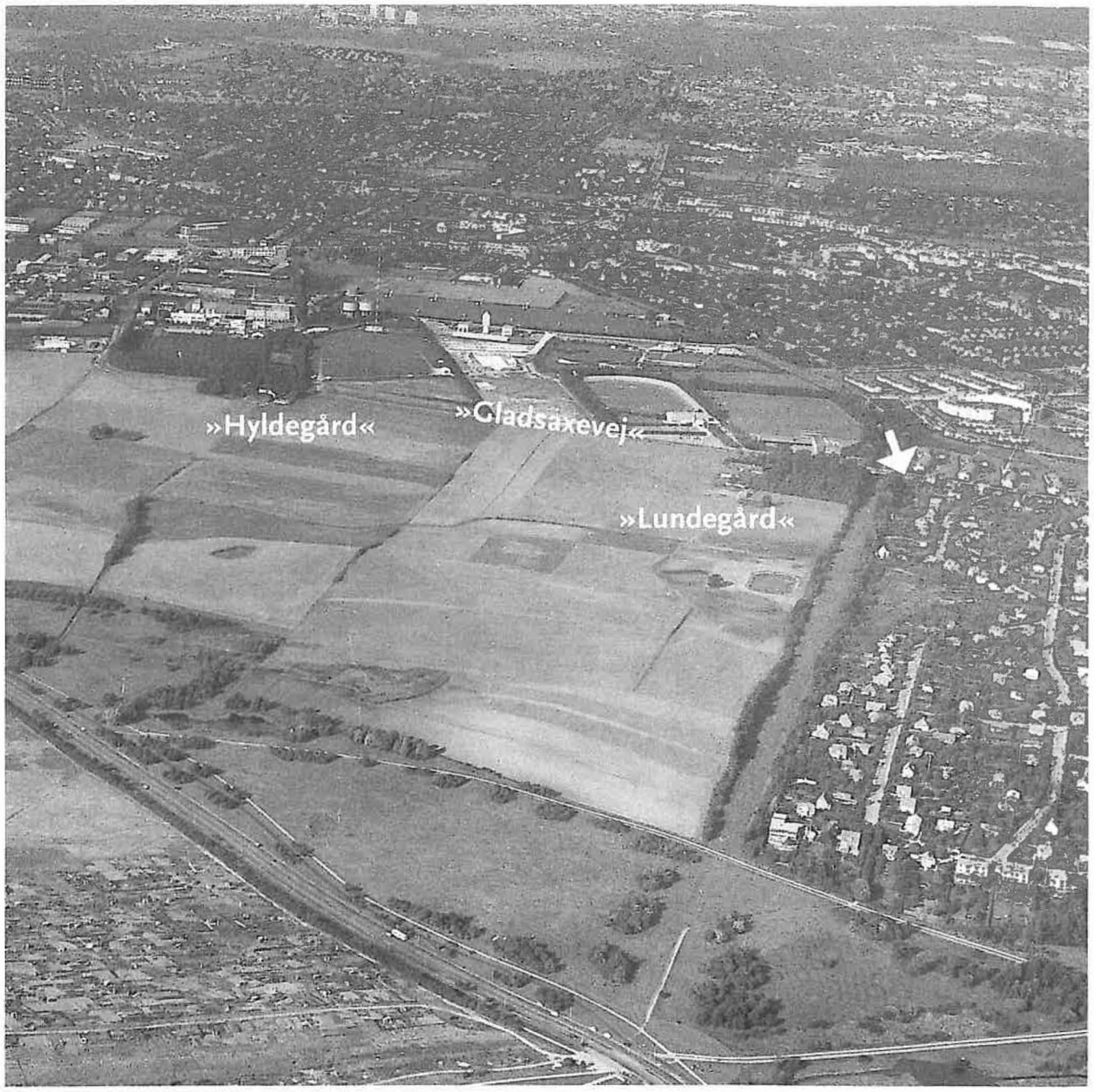
Men der var no'et vi misforstod og tiden den sku' vise
at de var ikke til for os, det var en fejl devise
for i stedet gik det så
at vi ekstra arbejd' få
»giv os dit og giv os dat«
det var jo dybt godnat!!

Så skete det endnu en gang at alting gik af lave
budgettet det var løbet løbsk og nogen skulle have
skylden for det – stå for skud
ledelsen blev skiftet ud
og den ny fik den idé
»en ændring skal der til«

»Og I kan vælge, hvad I vil, men husk vi styrer »skyden«
for denne gang så ta'r vi jer og putter jer i gryden
hensyn kan vi ikke ta'
for det hele passe ska'
timerne skal jo gå op
så skidt med hvilket job.«

Der koges suppe på en sten, man ta'r sig jo til panden
vi glemmer alt om sammenhold og hakker på hinanden
for skal suppen have smag
er det ris til vores bag
vi bli'r kogt med hår og hud
og trækker pinen ud

I hugge kan en hæl, en tå og skære ind til benet
»(derefter efterlades kun få ar og ingen ser vel mén-et)«
Når I skræller lag på lag
hænder det en skønne dag
at I ind til intet når
mon I det snart forstår!

Høje Gladsaxe - området i 1950'erne. Endnu er der store frie landbrugsarealer mellem Gladsaxevej, den nyanlagte Hareskovvej (nederst til venstre) og Grønnemosegårds villakvarter til højre. Bjarne Jensens barndomshjem på Gladsaxevej 171 skimtes ved pilen.

Skoledreng og »bondeka'l« på Gladsaxevej i 1940'erne

Erindringer af Bjarne Jensen

Indledning ved Arne J. Hermann

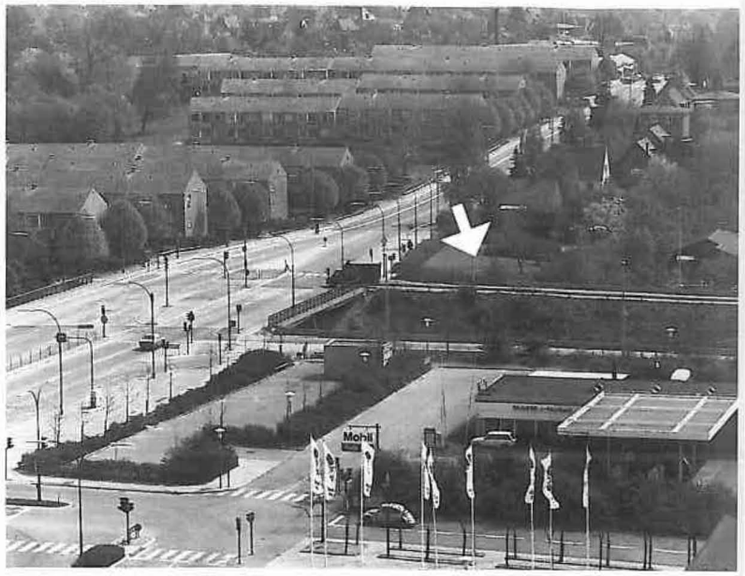
Bjarne Jensen (1930-1996) var Søborgborger med stort S. Han boede hele sit liv i bydelen – fra fødslen i 1930 til 1970 på Gladsaxevej 171, en typisk »murermester«-villa i 1920'er stil, som forsvandt sammen med hele husrækken fra Dalen til Vandledningsvejen i forbindelse med vejudvidelsen ved Høje Gladsaxe (lidt af baghaven ligger der endnu som led i et grønt anlæg). Og i sine sidste år boede han på Højvangen 58.

Da Bjarne Jensen kom til verden som søn af tømrer Carl A. Jensen, havde familien netop slået sig ned på kanten mellem by og land, hvilket kom til at præge Bjarnes opvækst.

Familiens villagrund hørte oprindeligt under »Grønnemosegård«, der blev udstykket i 1918. Da det viste sig at være en stor succes, gik udstykkeren, malermester N.A. Nielsen, videre og forsøgte at købe de to næste gårde på Gladsaxevej – Lundegård og Hyldegård.

Hyldegårdens ejer ville gerne sælge, mens Lundegårdsmanden sagde nej tak til salg og udstykning. – Og det er forklaringen på, at der blev drevet landbrug helt op til begyndelsen af 1960'erne på det område, der i dag kendes som Høje Gladsaxe – en højhus-bebyggelse og ikke et villakvarter.

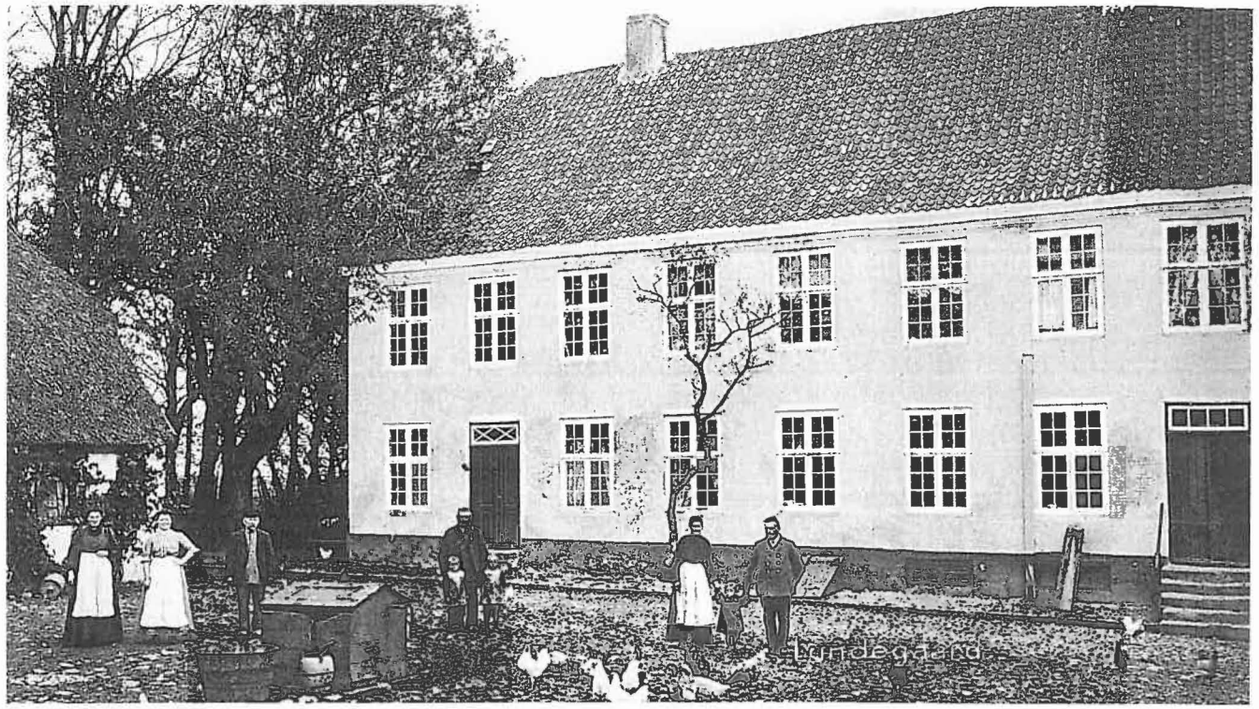
Unge Bjarne var bidt af en gal landmand, – hele barndommen igennem tilbragte han det meste af

Det var præcis her, hvor der ses en Mobiltank og autoværksted, at Lundegården lå. Af Bjarne Jensens barndomshjem er kun baghaven tilbage (se pilen). Udsigt fra Høje Gladsaxes Punkthus, ca. 1981.

sin fritid som »frivillig« juniorlandbrugsmedhjælper på Lundegård. – En tid, der kom til at stå uudsletteligt i hans bevidsthed resten af livet.

Han var gennem årene en trofast gæst på lokalhistorisk arkiv, deltog engageret i den lokale debat – og talte livet igennem med umiskendeligt sjællandsk tonefald. Han var fra dengang, da Søborg endnu var en del af det sjællandske land – fællesskab – og ikke Hovedstadsområdet.

Lundegård ca. 1905. Mælkeforpagter Jens Jensen, der ejede gården fra 1901 til 1925, står yderst til højre med en lille pige i hånden, og hustruen Karen Marie ved sin side. Til venstre er det Kristian Jensen, der står med børnene Jens Theodor og Niels Harald Appelgreen foran sig. Længere til venstre står fodermester Jens Rasmussen og yderst til venstre står Maren Kristine, der var søster til maleren Karl Jacobsen.

»Lundegård«

Lundegård var en udflyttergård fra Buddinge By – firelænget med stråtag som så mange andre. Men den ændrede status, da den i 1808 blev overtaget af den velstående silke- og klædehandler Anders Andersen Kierkegaard (en slægtning til filosoffen).

Med Kierkegaard oplevede Lundegård en kort, men glansfuld storhedstid, hvor der blev anlagt en bomuldsfabrik med et halvt hundrede ansatte og et nyt to-etages stuehus – grundmuret og med tegltag blev opført i 1811. – Det var uden tvivl Gladsaxe Kommunes flotteste bygning – næst efter kirken og Aldershvile Slot – naturligvis.

Appelgreen

Familien Appelgren, som Bjarne Jensen omtaler udførligt, kom til i 1920, hvor Carl Appelgreen blev forpagter under familien Jensen, som han købte gården af i 1925. Han blev igen forpagter, da Gladsaxe Kommune købte gården i 1938, og efter faderens død overtog Jens Appelgreen i 1944 – og fortsatte lige til 1962, da han høstede for sidste gang, og Høje Gladsaxe-byggeriet startede. Gården, der lå i en stor have for enden af en flot allé, måtte i 1966 vige for P-plads, indkøbscenter og benzintank. – Skammeligt nok!

Arne J. Herman

Erindringer fra min drengetid i Søborg, 1942 – 1945

Erindringer af Bjarne Jensen

Jeg er født på en fødeklinik i Borups Alle 2. august 1930 men mine forældre havde købt grund og byggede hus på Gladsaxevej 171 1928-29. Jeg kom i Søborg skole 1. klasse 1. april 1937, og gik der et år til 1. april 1938, hvor Marielystskolen var nybygget, men ikke helt færdig blev åbnet for os elever. Jeg husker vi havde i starten skolegård bag ved skolen ud mod Vandledningsvejen og boldbanerne på stadion, og lige skråt over for indgangen til skolen lå indkørslen til Lundegård med store flotte træer på begge sider af grusvejen ind til gården. På højre side af grusvejen lå ca. 35 til 40 meter inde den store røde lade, hvor næsten hele høsten blev anbragt, for så siden hen om vinteren at blive tærsket, når der ikke var noget at bestille i marken.

På venstre side lå hovedbygningen med to indgange. Den første indgang var dels op til 1. sal, hvor sønnen på gården Jens Appelgreen- og hans kone Mille boede, men der boede også enkefru Karen Marie Jensen, hvis afdøde mand Jens Jensen tidligere havde ejet gården.

Vi kaldte fru Jensen for „bedstemor". En elskværdig ældre dame, der var godheden selv, som dagen var lang. Derudover boede Jenses bror - han blev kaldt „far Harald" så vidt jeg husker også tid på gården på 1. sal.

I stuen boede Jenses far Carl Peter Appelgreen, en sur gammel mand, overfor mig i hvert fald, men herom senere.

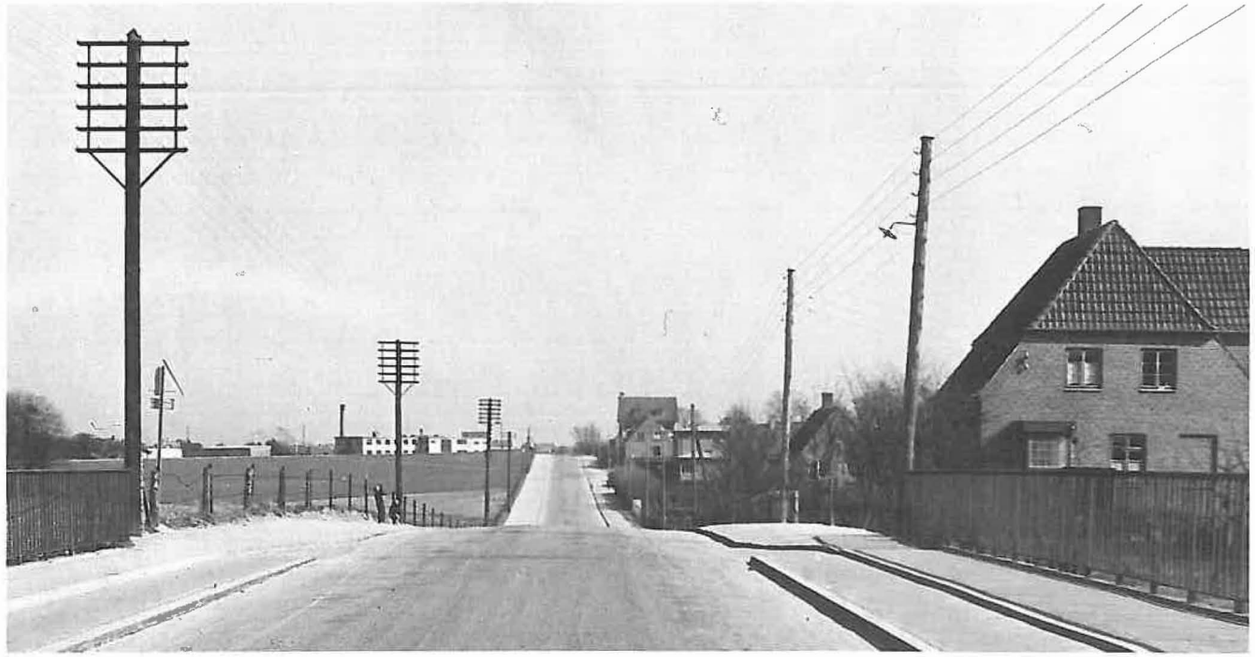
Den første indgang - altså indtil stuelejligheden - blev kun benyttet ved særlige lejligheder, altså til fest og lignende, ellers var det indgang nr. 2 længst væk fra Gladsaxevej, der blev benyttet. Man trådte ind i en gang, hvor der til højre var et karlekammer, længere fremme endnu et kammer, der så vidt jeg husker blev benyttet til spisestue for evt. piger og karle, der var ansat på gården.

Til venstre når man kom ind i gangen, var døren ind til det store køkken, hvor der var et stort flot brændekomfur med gelænder og håndtag i messing, der skinnede, og som der næsten altid var ild i, og videre frem, dør ind til spisestuen, og videre frem dør ind til dagligstuen, den „røde stue", som den blev kaldt. Den var kun i brug ved ganske særlige lejligheder, jeg kan i hvert fald kun huske jeg har siddet i en lænestol derinde en eller to gange og det var i forbindelse med en høstfest, ellers var det en stadsstue, der aldrig blev brugt. Det sidste her oplevede jeg, efter at Jenses far var død, og Jens flyttede ned i stuen. Jenses far Carl Appelgreen døde i januar 1943.

Både i stuen og på 1. sal var der en stor sal, i stuen var der parketgulve og ægte vægmalerier om der også var det på 1. sal husker jeg ikke. Mine forældre kom lidt sammen med Jens og Mille Appelgreen privat, og så var jeg selvfølgelig også med, da jeg på daværende tidspunkt kun har været 10 år. Og det var på den baggrund min interesse blev vakt om Lundegården og det liv der rørte sig dér, jeg nu vil berette om.

Hjem fra Marielyst Skole - og i arbejdstøjet

På Marielyst skolen sluttede min skoledag gerne kl. 13, 14 eller 15 og så var det med at komme hjem, komme i arbejdstøjet, og så over til gården, hvor jeg i starten har hjulpet til med almindeligt forekommende arbejde, som jeg nu kunne klare som 12 årig dreng. Det gik godt et stykke tid, men en dag så den gamle Appelgreen sig gal på mig, og bortviste mig af en, eller for mig uforklarlig grund. Han havde måske haft en dårlig dag, hvad ved jeg. Jeg blev hjemme nogle dage, men gik så derover igen, for det kriblede i mig for at komme på gården, men han jagede mig hjem igen, ja, jeg husker han løb efter mig med sin spadserestok, og truede mig med klø, hvis jeg kom igen. Men jeg kunne jo løbe meget hurtigere end ham, men han fulgte mig helt hen til midten af broen på Gladsaxevej over Vandledningsvejen, før han gik hjem til sig selv igen. Så blev jeg væk derfra et stykke tid, jeg husker ikke hvor længe men en dag mødte jeg Jens på vejen, og han spurgte mig, hvorfor jeg ikke kom derover mere, og jeg forklarede hvorfor. Du skal bare komme, sagde Jens, jeg skal fan'me nok forklare ham at du godt må være her. Så gik jeg derover igen, men den første gang gik jeg gennem baghaven på Lundegården langs med Vandledningsvejen fjernt fra hovedbygningen, så den „gamle" ikke kunne se mig og ned til Jens og Morten, hans forvalter og medhjælper på gården, hvor jeg på forhånd havde fået at vide, at de var der og sorterede kartofler store og små fra hinanden, de syge og dårlige samt grønne som så senere blev kogt i en stor gruekedel til svinefoder.

Gladsaxevej set mod København fra broen over Vandledningsvejen ca. 1950. Til højre ses Bjarne Jensens barndomshjem, Gladsaxevej 171 og til venstre Marielysts marker, som blev bebygget få år efter.

Sorteringsapparatet var et stort træskelet, med forskellige solde, hvor de store kartofler blev sorteret fra de små, og samtidig blev jorden rystet fra, så de så pæne ud. Og det foregik ved hjælp af et stort håndsving, som jeg fik tjansen med at dreje rundt på med den ene hånd og så pille dårlige kartofler fra med den anden. Men pludselig som jeg drejer på håndtaget og passer mit arbejde, kom den „gamle" gående hen imod os. Nu kommer din far Jens, nu går jeg. Næ, du bliver her, jeg ska' fan'me nok fortælle ham, at du godt må være her. Og det gjorde han så: „Du skal ikke bryde dig om at jage Bjarne væk, han kan godt lave et stykke arbejde, og være en god medhjælp her på gården „.

Og det blev sagt med en hård, skarp og bestemt tone, som Jens altid havde og den „gamle" Appelgreen vendte om og gik hjem igen. Og derefter fik jeg lov til at gå frit på gården, men noget tillidsforhold til „senior" fik jeg aldrig.

Selvbinder med tre heste

På Lundegården var jeg med til alt landbrugsarbejde, og fik også lært det hele, på nær at malke en ko. Jeg prøvede engang, men det var ikke mange dråber mælk, der kom ud, men Jens malkede også selv morgen og aften. Han havde, så vidt jeg husker, 1 rød og 1 jerseyko, så det var jo kun mælk til gårdens eget forbrug de kunne give. Køerne blev købt af „Den røde dreng" på Enghavegård. Han opdrættede kvæg, havde store kvægfolde, og solgte ud deraf, derfor dette øgenavn.

Når vi høstede, var der 3 heste, der var spændt for og trak selv-binderen, det må være i høsten 1942, og hermed det første år jeg var der, at Jens bad mig sidde på den midterste hest, og derfra styre dem, mens Jens sad på selvbinderen. Men solen skinnede fra en skyfri himmel, hestene svedte, og jeg med, hestene gned sig op ad hinanden når de gik

Harald Mortensen, kaldt Morten, der gennem et langt liv boede og arbejdede på Lundegård sammen med hustruen Grethe. Ca. 1950.

og dermed også på mine ben, hvor jeg sad med korte bukser på, så jeg så at sige ikke havde hud på benene, da vi nåede aften, men benene var fulde af hestehår, og jeg møgbeskidt. Så det var ikke ligefrem nogen „dans på roser" at sidde der.

Når vi høstede, var der 3 heste, der var spændt for og trak selv-binderen, det må være i høsten 1942, Jens sad på selvbinderen.

Jeg har også været med til at sætte negene op i hove, og når kornet var tørt, at køre det ind i laden. Senere fik jeg selv lov til at køre med et spand heste og en vogn og køre kornet hjem i laden. Vi høstede ude på bakken, på den anden side af åen, der var ret pløret der, og jeg havde fået fuldt læs på vognen, og var på vej hjem, men kørte på tværs af bakken for at komme ud til markvejen, men pludselig tippede kornlæsset og vognen væltede, og jeg fik en skideballe af Jens. Jeg tror også, det er den eneste jeg har fået af ham. Men den var stor. Når vi var færdige med dagens arbejde, var det mange gange mit arbejde at tage seletøjet fra hestene og følge dem ned til folden, dem var der 3 af, og altid grønt græs i mindst en af dem plus godt med rent vand i et stort badekar, der dækkede alle 3 folde. Når hestene var sluppet løs i folden, rullede de sig med alle fire ben lige i vejret i flere minutter derefter, samt en løbetur, inden de begyndte at spise græs. Vand havde de fået hjemmefra, inden vi trak i folden med dem. Næste morgen eller formiddag stod hestene henne ved indgangen til folden og ventede på, at vi kom og hentede dem, parate til dagens arbejde.

Hos landsbysmeden

Lundegården havde 6 heste „Klaus" og „Lotte" gik sammen, „Fritz" en meget stærk hest og „Tulle" gik sammen, så var der „Smut" hun kunne godt finde på at sparke mig, hvis jeg ikke passede på, men ramte mig dog aldrig. Hestene skulle jo have

nye sko engang imellem, og så red jeg op til smeden i Buddinge, nogen gange med en, andre gange med 2 heste.

Smeden i Buddinge lå på Buddingevej, lige ved Torvet, hvor der senere er opført en benzintank. Nogle mener, at beboelsesejendommen bagved „Hesteskoen" er inspireret af den gamle landsbysmedie. Smeden, en ældre mand med stort gråt fuldskæg, kunne smede en hestesko, ingen tvivl om det, havde han ikke en sko der passede, hev han en stang fladjern ud fra reolen, smedede et par sko her og nu. Men brændevin ku' han også li', han tog temmelig tit en slurk direkte fra „Den røde Aalborg" flaske, så helt „feberfri" har han ikke været, men sko en hest det kunne han.

Til København med grøntsager

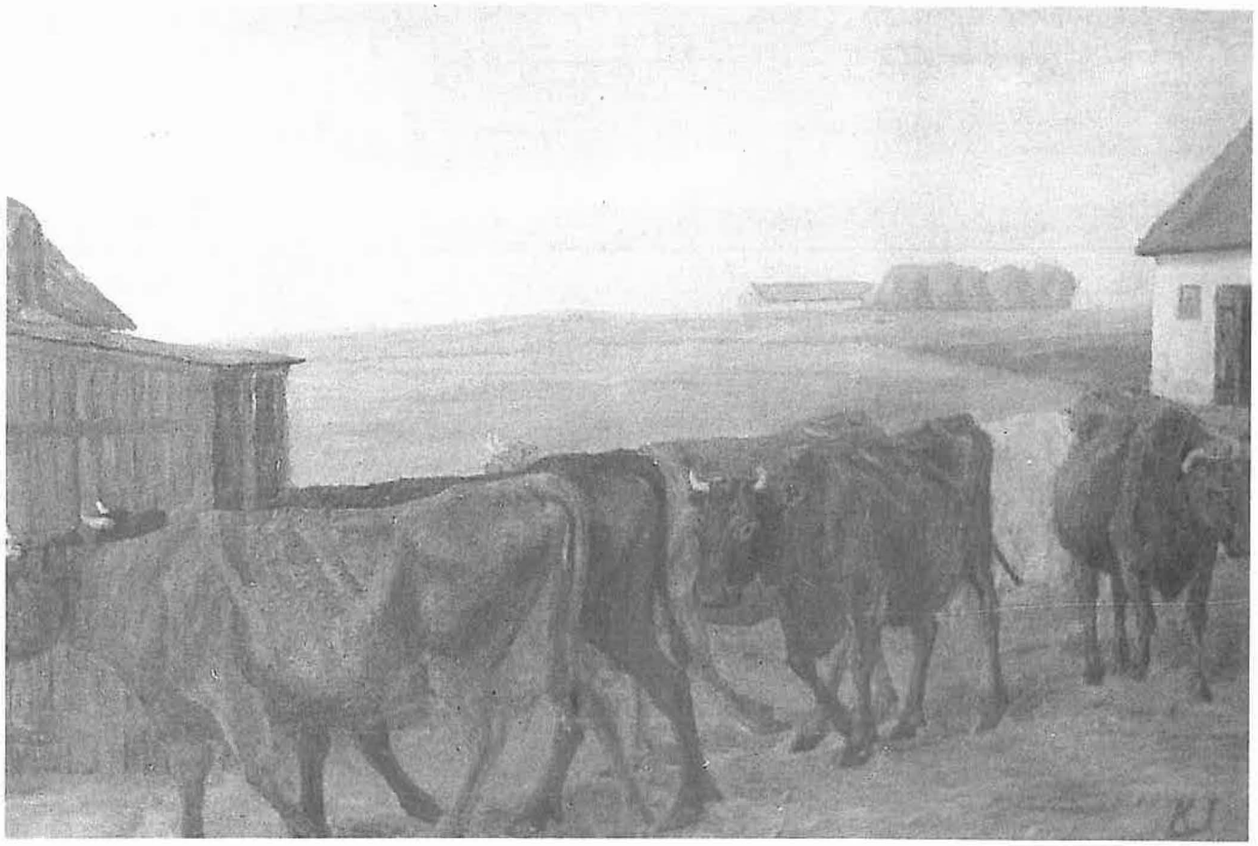
Om efteråret og vinteren igennem, efter at kartoflerne var taget op ved hjælp af 20 til 25 damer og kørt hjem i kartoffelkulen, dækket til med halmmåtter og jord imod frostvejr, kørte Jens og jeg hver fjortende dag - altid en fredag – med kartofler, hvidkål, rødkål og lidt gulerødder til en grønthandler i Smallegade på Frederiksberg, og den følgende fredag det samme til en grønthandler på Valby Langgade. Det var den store 4-hjulede grønne hestevogn der blev brugt. Jeg husker ikke, hvor mange 50 kg. sække med kartofler vi havde med, men det var mange, jeg tipper 50 sække? og oven på dem som sagt kål, gulerødder m.m.. Vi kørte altid ad Gladsaxevej, Maglegårds Allé, Horsebakken, Borups Allé til højre ad Ndr. Fasanvej og så ud til de førnævnte grønthandlere.

Jens havde aldrig vanter på, men muffediser. Han frøs ikke, sagde han, men det gjorde jeg til gengæld, for koldt det var det i de strenge vintre, dér i 1942-43 og 44. Nå, vi fik læsset varerne af, og det gav jo lidt varme, og hjemad gik det så igen. Der var ikke mange stoplys på vor vej ud og hjem, jeg husker kun der var et stoplys på hjørnet af Ndr. Fasan vej og Borups Allé, og var der rødt lys, når vi kom dertil, stoppede hestene selv, og gik frem, når det blev grønt, og svingede til venstre ad Borups Allé. Hestene kunne godt selv finde vej hjem, Jens rørte så at sige ikke tømmerne. Når vi kom til hjørnet af Maglegårds Allé - Gladsaxevej kunne det ske, men ikke altid, at vi skulle videre op til Hjort Petersen på Søborg Hovedgade og hente korn, der var blevet malet til heste, køer og grise. Så kunne vi næsten ikke drive hestene derop, for de var klar over, at det ikke gik lige hjem. Men når hestene så Gladsaxevej igen, var de klar over, at nu gik det hjemad, og så havde vi besvær med at styre dem. Alle 6 heste blev brugt til de byture, men måske nok mest Klaus og Lotte, 2 dejlige rødbrune heste.

På rottejagt

En dag havde vi kørt 2 store læs roer ind i svinestalden, i en tom svinebås, og de havde ligget der i ca. 2 måneder. Jens havde 2 hunde, en stor jagthund og en lille sort gravhund - korthåret. De to hunde havde en stor interesse i de roer, der lå i svinebåsen. Så en dag sagde Jens: „Jeg tror, der er nogle rotter i roerne dér, skulle vi ikke ta' og smide dem over i den anden tomme bås modsat svinestien". Det gjorde så Morten og jeg. Hundene vimsede omkring os, og da vi havde smidt alle roerne over, på nær 3-4 trillebør fulde, havde hundene fanget og bidt 7-8 rotter ihjel. „Ja, så er der ikke flere rotter sagde Jens, smid bare roerne tilbage igen, næ' hva' fan, det kan være lige meget, hvor de ligger, smid bare de sidste over også"'. Det gjorde vi så. Og så kom der rotter.

Hundene bed 32 rotter ihjel, jeg fangede en med en høtyv, som jeg stak igennem den, og den rendte sin vej over på møddingen, hvor den gemte sig, den store jagthund havde ellers fået bidt den, men åben-

Køer på vej til stalden ved Lundegård. Hyldegård i baggrunden. Maleri af Karl Jacobsen.

bart ikke ihjel. Bagefter samlede jeg rotter sammen i svinestalden og udenfor over et stort område med en roegreb og smed dem alle sammen på møddingen. Hundene spiste dem ikke, de spiste kun mus. WC indendørs fandtes ikke på Lundegården kun udendørs gammeldags DAS med plads til to ad gangen, hvis man var meget trængende. De to bøtter var engang så fulde, da vi bar dem to mand på vej hen til møddingen, skvulpede det over min højre arm og ben, så jeg måtte hjem i bad og have rent tøj på. Der er et gammelt ordsprog der siger „det er lorten der driver værket", det passer også, men alligevel!

Grisepleje

Fru Jensen, „bedstemor" som jeg skrev om i indledningen, sørgede for at give hønsene foder og vand, og samle æggene ind, hønsene gik løse rundt på gården, men hun vidste hvor de var, for det var langt fra alle sammen, der blev lagt i redekassen. Derudover sørgede hun for varmt vand til os „karle" det blev varmet i en stor gammeldags gruedel ovre i bryggerset. I den gruekedel kogte hun også blodpølser og medisterpølse, efter først at have renset tarmene og vendt dem. Der blev slagtet gris ved højtiderne jul, påske og pinse. Jens kastrerede selv hangrisene, når de var ca. 3-4 uger gamle, de lå på

ryggen i mit skød, hvor jeg sad på en stol og holdt dem med et forben og et bagben i den ene hånd, og det samme i den anden hånd, grisene hvinede og skreg, mens det stod på, og testiklerne blev smidt ind i ædetruget til grisene, hvor de så åd dem bagefter. Jens havde en god kammerat, der var snedker på Gentofte Amtssygehus, af ham havde han fået en gammel, kasseret operationskniv, som blev brugt til det formål.

Jens havde engang et hold smågrise, hvor der var to, der var meget mindre end de andre. Jens ville slå dem ihjel, men det syntes jeg var synd, for nok fik de ikke nær så meget mad som de andre grise, de blev skubbet til side, men bare slå dem ihjel, kunne jeg ikke li', så dem fik jeg med hjem i en tøjsæk over højre skulder en aftenstund i februar måned, ca. år 1944. Mine forældre anede ikke, at jeg kom hjem med dem, så min far, der var tømrersvend, fik travlt med at lave en skillevæg inde i hønsehuset, for høns havde vi, så der blev inddraget et stykke af hønsehuset til grisesti. Den følgende sommer byggede far et grisehus på ca. 5 m², og det blev starten til, at vi havde gris gående der frem til 1952.

De to grise, som jeg havde fået af Jens, blev også kastreret, den ene døde, men den anden blev meget større end det tilsvarende kuld, Jens havde gående derovre på gården. Jens slagtede gerne vores gris ca. 14 dage før jul, jeg holdt enten for eller også bagbenene, mens Jens rensede stedet på halsen hvor grisen skulle stikkes. Min mor tog imod blodet, hun sagde hver gang vi slagtede: Jeg ka' sgu ikke fordrage det, men blodpølser ska' vi ha' Og så blev der renset tarme til blodpølser, medisterpølse m. m., min far hjalp til, kødet blev saltet ned i store kar, dybfryser kendte man jo ikke til, og så var der blodpølsegilde m.m.. Naboer, der havde givet os madrester, gammelt brød m.m., fik også en luns kød som tak. Den sidste gris slagtede vi før julen 1952

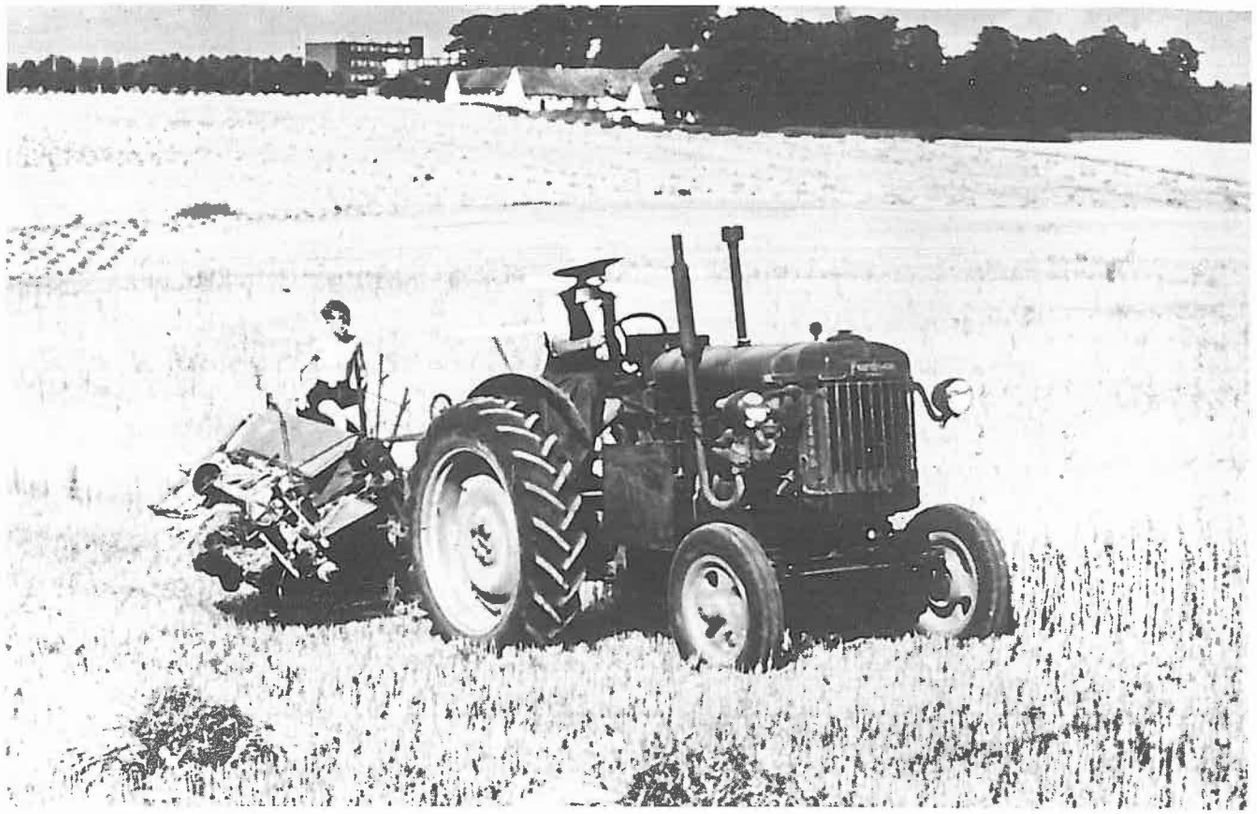
Under besættelsen

Den tyske besættelsesmagt holdt af og til øvelser på Lundegård og Hyldegårds marker, men altid efter at kornet var høstet, og stubmarken stod tilbage, så man kan ikke sige at de ødelagde afgrøderne. De samlede sig altid på Gladsaxevej lige foran indgangen til skolen, hvor skolebetjentboligen ligger. Der standsede de op med heste og vogne, kanoner, og hvad de ellers havde med.

I slutningen af august kom de så en dag ved 14-tiden, standsede op foran skolen, hvor vi børn havde naturhistorie med lærer A. P. Aalund mellem kl. 14 og 15, og naturhistorieværelset lå på 2. sal, med 3 store vinduer lige ned til hovedindgangen, hvor tyskerne var. Da vores lærer opdagede det, sagde han: så børn nu åbner jeg alle vinduerne og så synger vi højt „Det haver så nyeligen regnet". Den kunne tyskerne ikke lide! De pakkede omgående sammen, og flyttede over til Lundegården, hvor de så holdt øvelse ,Jeg husker, at vi børn talte om det længe efter, men der skete os ikke noget. Mange år efter ca. 1983 mødte jeg lærer Aalund på Solnavej, hvor han da boede, jeg kunne huske ham, men selvsagt kunne han ikke huske mig, og heller ikke den episode med sangen i naturhistorietimen.

Topersoners bil til grise

Jens havde en god ven, „brandmand Olsen; han blev aldrig kaldt andet end det, han var brandmand ved Københavns Brandvæsen. Han havde som hobby opdræt af smågrise med videresalg for øje. Da krigen var slut i maj 1945, og bilerne atter begyndte at køre på vejene, kom brandmand Olsen pludselig kørende en dag ind på Lundegården i en gammel Ford årgang ca. 1930. Den havde været fin 4-5 personers bil, men var blevet lavet om til en 2-personers i stedet for. Bagpå var der monteret et lad på ca. 1.75 + 2.25 m. til transport af grise til slagteriet, foder m. m.

Hans Mortensen (kører HT-bus i dag), mens forpagter Jens Appelgreen styrer taktoren, ca. 1955. Drengen Hans var søn af den „Morten", Bjarne Jensen omtaler flere steder.

Brandmanden døde, hvornår husker jeg ikke, men Jens købte bilen, og havde glæde af den i mange år derefter. Blandt andet til transport af grise til slagteriet i Frederikssund, for der var jeg med ham oppe en gang med 5-6 grise. Flere var der ikke plads til. Ak ja, det var små forhold dengang. Jeg havde jo forladt Lundegården og var kommet i lære som smededreng, så det har jo nok været i forbindelse med en sommerferie jeg var med Jens til Frederikssund den dag. Senere købte Jens af sin brodersøn Carl Jørgen Appelgreen en Ford V6 lastvogn 6 tons, til transport af gårdens afgrøder, grise med mere.

Fuldt bemandet i høsten

I høsttiden var der mange der kom og hjalp til med at bjærge høsten. Vores nabo på Gladaxevej 175 Edward Hansen, min bror Vang, (senere kendt som vurderingsmand og Kommunalbestyrelsesmedlem (soc.dem.)) lille Carl, han var så lille, derfor blev han kaldt det, Jens Appelgreens gode ven snedkeren Ditmar Petersen, og Jenses bror Harald (far Harald blev han kaldt, og dennes søn Carl Jørgen Appelgreen og flere andre, som jeg ikke husker navnene på mere, var med til at bjerge høsten. Jo, kunstmaleren Karl Jacobsen og hans søn Arne var også med.

Det var allesammen mænd,der havde deres arbejde til daglig at passe, men lørdag eftermiddag til langt udpå aftenen, indtil duggen faldt, og hele søndagen var de med til at høste og bjærge kornet.

Min far var altid i marken og stak negene op på den stive hestevogn, det var Jenses søster også og med bare ben, og jeg lagde negene på plads på vognen, og når den var læsset, så hjem med heste og vogn og få læsset af. Jeg glemte at fortælle om Jenses forvalter, Harald Mortensen, der boede fast på Lundegården på 1. sal sammen med sin kone Grethe og deres 3 børn Kate, Gudrun og Hans. „Morten" , som han altid blev kaldt, arbejdede fast på gården året rundt. Jeg husker også en mand kaldt „Niels Budding" det var ikke hans rigtige navn, det kendte vi ikke, han hjalp også til med høsten m.m.

Han boede inde i Gormsgade på Nørrebro, tog sporvognen til Bispebjerg, og gik så ud til Lundegården og gik også op til Bispebjerg og derefter med sporvogn hjem igen. Han kunne have kørt med linie 16 til Emdrup på den samme billet, men det kunne vi ikke forklare ham. For betale ekstra for at køre på Søborg-strækningen de 15 øre det kostede dengang, det var han for nærig til. Og har han taget linie 10, der dengang kun kørte til Bispebjerg, skulle han have omstigning, og den var dyrere, så det ville han også spare. Men han hjalp også til med høsten og andet forefaldende arbejde. Han var der gerne 2-3 måneder, så så vi ham ikke i lige så lang tid, for så var han på druk.

Kornet blev kørt ind i den store røde lade ud mod Gladsaxevej, og i den midterste længe på gården. Var der meget mandskab på en weekend, tærskede vi kornet med det samme, kørte med 2 spand heste,og de 3 stive vogne vi havde.

Musedrab med de bare næver

Det korn, vi havde kørt ind i den store røde lade om sommeren, når der ikke var så meget mandskab på, tærskede vi så i den stille periode om vinteren, jeg husker engang, vi var ved at nå bunden derude i laden, så kom musene frem, og den store jagthund Rolf spiste nok 12-15 mus, og den lille gravhund skulle bare ha' 3 til 4 små mus, så var de mætte begge to. Men så bed de resten ihjel, d. v. s. de kunne ikke nå at fange dem allesammen, for der var mange, så resten løb deres vej og reddede derpå livet.

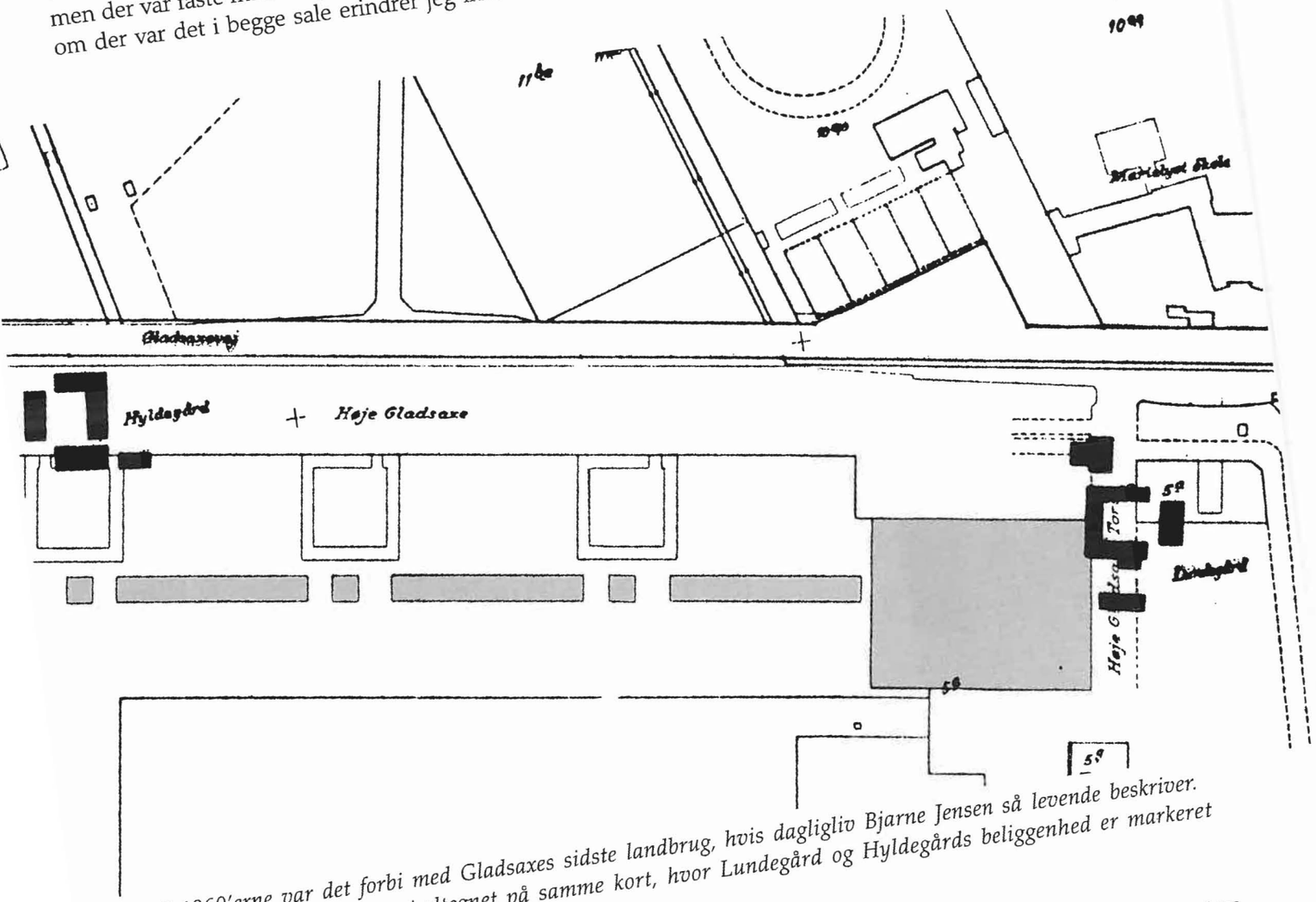
Men der var også dem, der rendte op på kornsækkene, der endnu stod under tærskeværket, der var igang endnu og ville prøve på at gemme sig der for at redde livet. Det opdagede jeg, så jeg råbte til Jens: Der kravler også mus oppe på kornsækkene i Ja, men så fang dem da for fa'en, råbte han tilbage. Og så fangede jeg dem med de bare næver og klemte dem ihjel. Det blev til 3-4 stk,der måtte lade livet på den måde.

Når vi kom hjem med et fuldt læs neg, kørte vi hen til tærskeværket, koblede hestene fra, og koblede dem til en tom vogn og så afsted igen efter et nyt læs neg. Vi startede gerne ved 9-tiden, når duggen var forsvundet, frokost på gården mellem kl. 12-13. Øl og vand blev sendt med vognen ud til dem der gik i marken. Var vi i marken helt ude bagved ned mod Utterslev mose, var der en lille kilde ved Bøgebjerg eng, hvor der altid var dejligt frisk kold kildevand. Der bankede vi en pæl i jorden, med et søm i toppen af pælen, hvorpå vi hængte en kop med hank i. Så kunne vi altid få os en kop koldt vand, troede vi. Men da kop og pæl var forsvundet tilstrækkelig mange gange, holdt vi op med det. Andre mennesker kunne ikke lade det være i fred, selvom det skulle være til fri afbenyttelse for alle.

Høstfest

Når kornet var høstet og kommet godt i hus, var der høstfest ikke hvert år, men jeg husker, da at jeg har været med til 2 høstfester på Lundegården. På gården var der en stor sal både i stuen, men også på 1. sal, hvad for en der blev brugt husker jeg ikke, men der var faste malerier på væggen, meget store, om der var det i begge sale erindrer jeg ikke. Men salen, der blev brugt til høstfesten, var pænt pyntet op med neg, dannebrogsflag, levende lys og hvad der nu hører sig til.

Efter middagen blev der spillet op til dans og underholdning - musikken leverede vi selv. Jeg husker, at Karl Jacobsens søn Arne Jacobsen spillede på guitar og banjo, min bror Vang spillede harmo-

I 1960'erne var det forbi med Gladsaxes sidste landbrug, hvis dagliglv Bjarne Jensen så levende beskriver. Her ses gammelt og nyt indtegnet på samme kort, hvor Lundegård og Hyldegårds beliggenhed er markeret i forhold til Høje Gladsaxe-bebyggelsen.

Skoledreng og »bondeka'l« på Gladsaxevej i 1940'erne

nika og jeg violin, ja, jeg mener også, at Arne spillede også ind imellem på violinen. Og så dansede vi og morede os til ud på de små timer, for alle var glade, når høsten var i hus.

Salg af gårdens afgrøder foregik ugen igennem, men især lørdag eftermiddag, og søndag formiddag var der salg af alt, fra kartofler til hvidkål, rødkål, løg, porrer og ikke mindst halm og avner. For mange havde husdyr, under og efter krigen. En sæk avner, stor eller lille, folk fik selv lov til at proppe så meget i den, de ville, kostede 10 øre, et hvidkål 25 øre, et rødkål 35 øre. Hvad kartofler, løg, porrer kostede, husker jeg ikke mere.

Løn

Løn fik jeg også, alt efter hvor mange timer, jeg var der. Det blev sådan meget løseligt anslået fra uge til uge. Jeg husker ikke mere, hvad jeg egentlig fik i løn, men en uge fik jeg kun 2 kr. 77 øre i ugeløn, og jeg syntes, jeg havde været meget flittig. Det kunne Jens godt mærke, jeg var utilfreds med, så næste uge fik jeg 15 kroner og var glad igen.

Smedesvend -og mester

Men landmand blev jeg ikke, selvom jeg havde lært alt inden for landbruget, på nær at malke en ko, som tidligere beskrevet. Jeg gik ud af Marielystskolen den 31. marts 1945 fra 8. fri mellem, og nogle få dage ind i april måned, blev jeg ansat som arbejdsdreng på Løvtræssavværket på Gladsaxevej 359-363. Der var jeg ca. et ½ år. Så kom jeg i lære som klejnsmed hos I/S Klejnsmeden på Marienborg Alle 69-71. Men han kunne ikke bruge mig, så jeg blev fyret efter ca. et ½ års læretid. Min far havde sagt til mig et par gange: Du skal lære et håndværksfag, dreng, hvad for et, vil jeg ikke blande mig i. Det skal du selv bestemme. Om du bliver ved faget, er op til dig selv, men du har altid noget at falde tilbage til.

Men hustømrer, som det hed dengang, og som min far og bror var, ville jeg ihvertfald ikke være. Jeg husker så tydeligt, at især min far kom tit hjem med træsplinter i fingrene, der med hjælp af en pincet skulle hives ud. For arbejdshandsker, det kendte man ikke til dengang.

Så jeg gik i lære på A/S Ajva på Sydmarken 22-26 i Søborg den 4.4.1946 som kedel-og beholdersmed. At man så fik jernsplinter i fingrene i stedet for træsplinter, er så en anden historie. Jeg blev udlært den 3.4.1950 og blev på Ajva til februar 1953. Så blev jeg fyret på grund af manglende arbejde, hed det sig, men fik hurtigt arbejde igen som beholdersmed på Relin beholderfabrik på Krimsvej 17 på Amager. Der var jeg så i 5½ år til november 1958, men sagde så stop med det, på grund af støj og spektakel. Jeg var godt på vej til at blive stok-døv, og ville væk derfra.

Jeg kom så tilbage til I/S Klejnsmeden Marienborg Alle 69, Søborg, hvor jeg som beskrevet havde min første læreplads. Der var jeg så til 1961. Det var klejnsmedearbejde, centralvarme m.m. meget afvekslende arbejde, men ikke nær den støj, som jeg var vant til.

Efter arbejde hos to blikkenslagermestre i en kort periode nedsatte jeg mig som selvstændig erhvervsdrivende indenfor mindre smedearbejder og V. V. S. branchen, og har drevet min lille virksomhed i 29 år indtil udgangen af 1991, hvor jeg lukkede den på grund af manglende arbejde, og nyder nu mit otium som efterlønsmodtager. Men gennem alle årene har jeg holdt forbindelsen ved lige med Mille og Jens Appelgreen. Mille døde i begyndelsen af 1980'erne og Jens lukkede sine øjne i april 1991, 86 år gammel.

Bjarne Jensen

Personalia

Arne J. Hermann, lektor, født 28.10.1930. Student fra Metropolitanskolen 1949. Cand. mag. engelsk og dansk 1956. Undervist ved forskellige kurser og oplysningsforbund siden 1950. Ansat ved Akademisk Studenterkursus 1957 og ved Gammel Hellerup Gymnasium 1964 – 2000.
En række tillidshverv inden for Radikal Ungdom og Det radikale Venstre siden 1947, formand for Gladsaxe Radikale Venstre I Gladsaxe 1966-67 og 1991-95, næstformand 1995. Førstesuppleant til Gladsaxe Byråd 1993.
Formand for Gladsaxe Internationale Venskabsforening siden stiftelsen i 1969, formand for Gladsaxe Miljøforening siden stiftelsen i 1975, formand for Grundejerforeningen Lauggård 1978-2003, næstformand i Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité i Gladsaxe siden stiftelsen 1980 til 2003. Bestyrelsesmedlem i Foreningen Nordens Gladsaxe-afdeling 1975-2003.
Medstifter af og formand for bevaringsaktionen „Aldershviles Venner" 1971. Medstifter af og formand for „Det gamle Gladsaxes Venner" 1981. Medlem af skolenævnet ved John F. Kennedy-Skolen 1966-74, formand 1970-73. Bestyrelsesmedlem i Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune 1985, næstformand 1992.
Formand for Det danske Huguenotsamfund 1989, næstformand i Modersmål-Selskabet 1991. Artikler, foredrag m.v. i ind- og udland om politiske, historiske, pædagogiske, litterære og sproglige emner.
Udgivet: „Gladsaxe Miljøer før og nu, en billedkavalkade", 1987, „Gladsaxe-Buddinge Grundejerforening 1938-88", 1988, „Søborgmagle Grundejerforening 1917-92, 1992, og „Grundejerforeningen Lauggård 1958-98", 1998.
Dekoreret af den Britiske Dronning Elisabeth II med ordenen MBE (= „Member of the Most Excellent Order of the British Empire") 1996. Tildelt Berlins „Borgermedalje" (Bezirk Wilmersdorf-Charlottenburg) 2001.
Adresse: Lauggårds Vænge 36, 2860 Søborg.

Eva Molin født 1967. Uddannet bibliotekar 1990. Læste supplerende historie på Åbent Universitet 1992-1993 for at blive stærkere i kildekritik. Ansat i vikariat i Trundholm Kommune 1990/91. Ansat på Landsarkivet for Sjælland 1991. Deltidsansat i Gladsaxe Kommune 1994. Siden 1998 ansat med 32½ time pr. uge i Gladsaxe Kommune. Fortsat ansat med nogle timer om måneden på Landsarkivet for Sjælland med speciale i læsning af 1800-tals håndskrifter. Har bidraget med en lang række artikler til især Gladsaxe Bladet. Primo 2003 medlem af bestyrelsen for Historisk-topografisk Selskab.

Illustrationer

Billederne er udlånt fra Gladsaxe Byarkiv, lokalhistorisk afdeling. For enkelte illustrationer i dette bind har det været umuligt at finde frem til den retmæssige copyright-indehaver. Såfremt vi på denne måde har krænket ophavsretten, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil selvfølgelig blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelse i forvejen.

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Bestyrelsen

Formand: Ebbe Fels, Bondehavevej 146, 2880 Bagsværd
Tlf.: 4498 3941

Næstformand: Arne J. Hermann, Lauggaards Vænge 36, 2860 Søborg
Tlf.: 3956 2074

Sekretær: Erik Starup, Skovtoften 14, 2880 Bagsværd
Tlf.: 4444 1112 • e-mail: erik.starup@tiscali.dk

Kasserer: Ib Lund, Åsevej 27, 3500 Værløse.
Tlf.: 4448 4656 • e-mail: lund@get2net.dk

Eva Molin, Marstalsgade 32, 2.tv, 2100 København Ø.
Tlf.: 3957 6101 • e-mail: csfemo@gladsaxe.dk

Charlotte Voss, Fengersvej 45, 1.tv, 5230 Odense M.
Tlf.: 3957 5137 • e-mail: csfcvo@gladsaxe.dk

Hjejl Resen Steenstrup, Bredebrovej 23, 3.th, 2800 Kgs. Lyngby
Tlf.: 4498 6441.

Indmeldelse

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune,
Kassereren, Åsevej 27, 3500 Værløse
Girokonto 648-3437